

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. ЧАСТИНА 1

Для спеціальності (напряму підготовки) 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії

Автори:

Булик М. В., доцент кафедри МВ та ЗП
посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри протокол № 1 від «30» серпня 2016 р.

ЗМІСТ КНМЗНД

Навчальна програма дисципліни.....	3
Робоча програма навчальної дисципліни.....	10
Навчальний контент.....	23
Методичні рекомендації до проведення семінарських занять.....	35
Завдання для самостійної роботи.....	45
Засоби діагностики навчальних досягнень студентів.....	48
Перелік навчально-методичних посібників, технічних засобів навчання тощо.....	54
Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.....	57
Додатки.....	58

Міністерство освіти і науки України

Історія міжнародних відносин. Частина 1
(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

підготовки бакалавра
(назва освітнього рівня / освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
(код та найменування спеціальності (напряму підготовки))

(шифр за освітньою програмою НД 1.2.6)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: **МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Булик Максим .Володимирович, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики МДУ

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету

“23” червня 2016 року, протокол № 11

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин. Частина 1» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалавра
(назва освітнього ступеня / освітньо-кваліфікаційного рівня)
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
спеціальності (напрямку)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є міжнародні відносини та зовнішня політика держав Давнього часу та середньовіччя.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія міжнародних відносин» пов'язана з такими дисциплінами, як «Історія цивілізацій», «Країнознавство».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Міждержавні відносини та зовнішня політика держав Давнього Сходу, стародавньої Греції та Риму.
2. Міжнародні відносини та зовнішня політика середньовічних держав.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин» є формування у студентів історичного мислення на основі знання процесів історичного розвитку міжнародних відносин, еволюції дипломатичної сфери, розуміння ними закономірностей та особливостей розвитку історичного процесу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія міжнародних відносин» є вивчення особливостей зародження дипломатичних відносин та зовнішньої політики перших державних утворень, розвиток міжнародних відносин та Давньому Сході та в період Середньовіччя, формування передумов до появи першої системи міжнародних відносин.

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати :

- причини та передумови розвитку міжнародних процесів в період давньої історії та середніх віків;
- основні етапи зовнішньої політики давніх та середньовічних держав;
- основні дати з історії міжнародних відносин зазначеного періоду.

вміти :

- аналізувати наукову літературу, історичні джерела;
- визначати мету дослідження; завдання та пріоритетні проблеми;
- систематизувати, класифікувати матеріал, робити узагальнення.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Міжнародні відносини та зовнішня політика давнього Єгипту.

Тема 2. Міждержавні відносини в давній Месопотамії.

Тема 3. Міждержавні відносини та зовнішня політика Хеттської держави.

Тема 4. Міждержавні відносини та зовнішня політика Ассирійської держави.

Тема 5. Міждержавні відносини в давній Індії.

Тема 6. Міждержавні відносини та зовнішня політика давнього Китаю.

Тема 7. Міждержавні відносини та зовнішня політика держав давньої Греції.

Тема 8. Міждержавні відносини та зовнішня політика давнього Риму

Змістовий модуль 2

Тема 9. Зовнішня політика Візантійської держави (V – XV ст.).

Тема 10. Міжнародні відносини варварських держав Європи. Франкська держава в міжнародних відносинах V – IX ст.

Тема 11. Міжнародні відносини на Сході в VII – першій половині XVII ст.

Тема 12. Церква в міжнародних відносинах (V – I половина XVII ст.). Хрестові походи.

Тема 13. Міжнародні відносини та зовнішня політика Священної Римської імперії в X – XV ст.

Тема 14. Міжнародні відносини та зовнішня політика Франції в XI – XV ст.

Тема 15. Зовнішня політика Англії в V – XV ст.

Тема 16. Зовнішня політика піренейських держав у VIII –XV ст. Великі географічні відкриття в міжнародних відносинах.

Тема 17. Італія в міжнародних відносинах V – XV ст.

Тема 18. Міжнародні відносини в XVI – першій половині XVII ст.

3. Рекомендована література

1. Англия в эпоху абсолютизма. М., 1984.
2. Античная Греция .Тт. 1-2. — М., 1983.
3. Антошко Я.Ф., Соловьёв А.И. История географического изучения Земли. М., 1963.
4. Базилевич К.В. Внешняя политика Русского централизованного государства: вторая половина XV в. М., 1952.
5. Басовская Н.И. Англия и Франция в международной жизни Западной Европы XII-XV вв. // Средние века. Вып. 51. 1988. С. 5-22.
6. Басовская Н.И. Организация и характер деятельности английской администрации в Гаскони (конец XIII - начало XIV в.) // Средние века. Вып. 37. 1973. С. 208-229.
7. Басовская Н.И. Столетняя война 1337-1453 гг. М., 1985.
8. Басовская Н.И., Зверева Г.И. Союз Франции и Шотландии в системе англо-французских противоречий XII-XV вв. // Средние века. Вып. 48. 1985. С. 71- 90.
9. Бейкер Д. История географических открытий и исследований. М., 1950.
10. Бернштам А.М. Очерк истории гуннов. Л., 1951.
11. Бессмертный Ю.Л. Феодалная деревня и рынок в Западной Европе XII-XIII вв. М., 1969.
12. Бикерман Э. Государство Селевкидов. — М., 1985.
13. Блюш Ф. Людовик XIV. М., 1998.
14. Богословие в культуре средневековья. Киев, 1992.
15. Болотов В.В. Лекции по истории древней церкви. ТТ. 1-4. М., 1994.
16. Бонгард-Левин Г.М. Древнеиндийская цивилизация. — М., 1980.
17. Борисов Ю.В. Дипломатия Людовика XIV. М., 1991.
18. Бородин О.Р. Византийская Италия в VI-VIII вв. Барнаул, 1991.
19. Брандт М.Ю. Парламентские дебаты по вопросу объединения Англии и Шотландии в начале XVII в. // Средние века. Вып. 52. 1989. С. 115-129.
20. Буданова В.П. Этнонимия племён Западной Европы. М., 1991.
21. Варьяш О.И. Два очерка о Реконкисте // Средние века. Вып. 59. 1996. С. 116- 129.
22. Васильев Л.С. Проблемы генезиса китайского государства. — М., 1983.
23. Видукинд Корвейский. Деяния саксов. М., 1975.
24. Византия между Западом и Востоком. М., 1999.
25. Вишнепольский С.А. Мировые морские пути и судоходство. М., 1953.
26. Городская жизнь в средневековой Европе. М., 1987.

27. Греков И.Б. Восточная Европа и упадок Золотой Орды (на рубеже XIV-XV вв.). М., 1975.
28. Греков И.Б. Очерки по истории международных отношений Восточной Европы XIV-XVI вв. М., 1963.
29. Григорий Турский. История франков. М., 1987.
30. Дандамаев М.А. Политическая история Ахеменидской державы. — М., 1985.
31. Дельбрюк Г. История военного искусства в рамках политической истории. Т.1-2. — СПб, 1992.
32. Демография западноевропейского средневековья в современной буржуазной историографии. М., 1984.
33. Джонс А.Х.М. Гибель античного мира. — Ростов-на-Дону, 1997.
34. Жигунин В.А. История международных отношений в эллинистическом мире. — Казань, 1980.
35. Заблонская Ю. История Ближнего Востока в древности. — М., 1989.
36. Заборов М.А. История крестовых походов в документах и материалах. М., 1977.
37. Заборов М.А. Крестовые походы. М., 1956.
38. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. М., 1980.
39. Заборов М.А. Советская историография крестовых походов // Средние века. Вып. 25. 1964. С. 272-283.
40. Иордан. О происхождении и деянии гетов. СПб., 1997.
41. История Древнего Востока// Под ред. И.М. Дьяконова..Т.1. Ч.1-2. — М., 1983-1988.
42. История Ирландии. М., 1980.
43. Казакова Н.А. Русско-ливонские и русско-ганзейские отношения (конец XIV - начало XVI вв.). Л., 1975.
44. Карпов С.П. Трапезундская империя и западноевропейские государства в XIII-XV вв. М., 1981.
45. Карсавин Л.П. Монашество в средние века. М., 1992.
46. Карташёв А.В. Вселенские соборы. М., 1994.
47. Колесницкий Н.Ф. "Священная Римская империя": Притязания и действительность. М., 1977.
48. Кораблев И.Ш. Ганнибал. — М., 1982.
49. Корсунский А.Р. Готская Испания. М., 1969.
50. Корсунский А.Р. История Испании IX-XIII вв. М., 1976.
51. Корсунский А.Р., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи. — М., 1984.
52. Кучкин В.А. Формирование государственной территории Северо-Восточной Руси в X-XIV вв. М., 1984.
53. Лебедев Г.С. Эпоха викингов в Северной Европе. М., 1985.
54. Левандовский А.П. Карл Великий. Через Империю к Европе. М., 1995.
55. Левек П. Эллинистический мир. — М., 1989.
56. Левченко М.В. Очерки по истории русско-византийских отношений. М., 1956.
57. Литаврин Г.Г. Болгария и Византия в XI-XII вв. М., 1961.
58. Литаврин Г.Г. Византия, Болгария, Древняя Русь (IX - начало XIII в.). СПб., 2000.
59. Литаврина Э.Э. Испания в эпоху великих географических открытий // Бартоломе де Лас-Касас. М., 1966.
60. Люблинская А.Д. Франция в начале XVII в.: 1610-1620. Л., 1959.
61. Люблинская А.Д. Франция при Ришелье. Французский абсолютизм в 1630- 1642 гг. Л., 1982.
62. Люблинская А.Д. Французский абсолютизм в первой трети XVII в. М.-Л., 1965.
63. Магидович И.П. История открытия и исследования Северной Америки. М., 1962.
64. Магидович И.П. История открытия и исследования Центральной и Южной Америки. М., 1965.

65. Маккуин Дж. Хетты и их современники в Малой Азии. — М., 1983.
66. Маяк И.Л. Рим эпохи царей. Генезис римского полиса. — М., 1983.
67. Медведев И.П. Мистра. Очерки истории и культуры поздневизантийского города. Л., 1973.
68. Международные отношения и дипломатия на Древнем Востоке — М., 1987
69. Мейендорф И.Ф. Флорентийский Собор: причины исторической неудачи // Византийский временник. 1991. Т. 52. С. 84-101.
70. Наумов Е.П. К истории сербо-византийской границы во второй половине XIV в. // Византийский временник. 1964. Т. 25. С. 231-234.
71. Наумов Н.П. Новая работа по истории сербо-византийских отношений в XIV в. // Византийский временник. 1968. Т. 29. С. 304-307.
72. Немировский А.И. Завоевание Римом Италии и создание Римско-Италийского Союза. — М., 1964.
73. Нистазопулу-Пелекиду М. О византийской дипломатике в период Никейской империи // Византийский временник. 1987. Т. 48. С. 64-72.
74. Пашуто В.Т. Внешняя политика Древней Руси. М., 1968.
75. Полянский Ф.Я. товарное производство в условиях феодализма. М., 1969.
76. Прокопий из Кесарии. Война с готами. М., 1996.
77. Прокопий Кесарийский. Войны с персами. Война с вандалами. Тайная история. М., 1993.
78. Прокопьев А.А. Магдебург, "Саксонская треть" и Ганза во второй половине XV - начале XVI в. // Средние века. Вып. 55. 1992. С. 168-184.
79. Рамм Б.Я. Папство и Русь в X-XV вв. М.-Л., 1959.
80. Рутенбург В.И. Итальянский город от раннего средневековья до Возрождения. Л., 1987.
81. Савина Н.В. Южнонемецкий капитал в странах Европы и испанских колониях в XVI в. М., 1982.
82. Садаев Д.Ч. История Древней Ассирии. — М., 1979.
83. Сапрыкина Г.С. Македония при Антигонидях. — Петрозаводск, 1987.
84. Сахаров А.Н. Дипломатия Древней Руси. IX- первая половина X в. М., 1980.
85. Сизов С.К. Ахейский союз. — Горький, 1986.
86. Степаненко В.П. Византия и гибель графства Эдесского (1150 г.) // Византийский временник 1989. Т. 50. С. 85-92.
87. Строгоцкий В.М. Полис и империя в классической Греции. — Нижний Новгород, 1991.
88. Сыч А.И. Английская дипломатия и страны Восточной и Юго-Восточной Европы в конце XVI в. // Средние века. Вып. 54. 1991. С. 151-168.
89. Тарле Е.В. Очерки истории колониальной политики. М., 1965.
90. Трухина Н.Н. Политика и политики "золотого века" Римской республики (II в. до н.э.). — М., 1986.
91. Удальцова З.В. Италия и Византия в VI в. М., 1959.
92. Утченко С.Л. Юлий Цезарь. — М., 1976.
93. Федосов Д.Г. Арбротская декларация независимости Шотландии 1320 г. // Средние века. Вып. 52. 1989. С. 99-114.
94. Феномен восточного деспотизма: структура управления и власти. — М., 1993.
95. Флоря Б.Н. Русско-польские отношения и политическое развитие Восточной Европы во второй половине XVI - начале XVII вв. М., 1978.
96. Хазанов А.М. Экспансия Португалии в Африке и борьба африканских народов за независимость (XVI-XVIII вв.). М., 1976.
97. Шахермайр Ф. Александр Македонский. — М., 1985.
98. Штокмар В.В. История Англии в средние века. Л., 1973.
99. Шумовский Т.А. Арабы и море. М., 1964.

100. Яйленко В.П. Великая греческая колонизация. — М., 1983.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання семінарські заняття, контрольні роботи, тести, реферат, підсумковий екзамен.

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НД 1.2.6. ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

**055 МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ**

ФАКУЛЬТЕТ

ІСТОРИЧНИЙ

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин» для студентів за спеціальністю 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. — 12 с.

Розробник:

Булик Максим .Володимирович, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики МДУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики.

Протокол від “30” серпня 2016 року, № 1

Декан _____ В.Ф. Лисак

“30” серпня 2016 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
	055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії		
Модулів – 4	Спеціальність Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		I-й	I-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Реферат з історії міжнародних відносин			
Загальна кількість годин - 90		I-й	I-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітній ступінь: Бакалавр	Лекції	
		24 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		4 год.	2 год.
		Індивідуальні завдання:	
50 год.	64		
		Вид контролю: Екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 36 / 54 год.
- для заочної форми навчання – 24 / 66 год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування у студентів історичного мислення на основі знання процесів історичного розвитку міжнародних відносин, еволюції дипломатичної сфери, розуміння ними закономірностей та особливостей розвитку історичного процесу.

Завдання – вивчення:

- періодизації історія міжнародних відносин;
- джерел, літератури та методів дослідження проблеми;
- понятійно-категоріального апарату;
- програмного матеріалу з історії міжнародних відносин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- причини та передумови розвитку міжнародних процесів в період давньої історії та середніх віків;
- основні етапи зовнішньої політики давніх та середньовічних держав;
- основні дати з історії міжнародних відносин зазначеного періоду.

вміти:

- аналізувати наукову літературу, історичні джерела;
- визначати мету дослідження; завдання та пріоритетні проблеми;
- систематизувати, класифікувати матеріал, робити узагальнення.

1. Програма навчальної дисципліни**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.****МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ ДАВНЬОГО СХОДУ, СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА РИМУ**

- Тема 1. Міжнародні відносини та зовнішня політика давнього Єгипту.
- Тема 2. Міждержавні відносини в давній Месопотамії.
- Тема 3. Міждержавні відносини та зовнішня політика Хеттської держави.
- Тема 4. Міждержавні відносини та зовнішня політика Ассирійської держави.
- Тема 5. Міждержавні відносини в давній Індії.
- Тема 6. Міждержавні відносини та зовнішня політика давнього Китаю.
- Тема 7. Міждержавні відносини та зовнішня політика держав давньої Греції.
- Тема 8. Міждержавні відносини та зовнішня політика давнього Риму

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.**МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ДЕРЖАВ**

- Тема 9. Зовнішня політика Візантійської держави (V – XV ст.).
- Тема 10. Міжнародні відносини варварських держав Європи. Франкська держава в міжнародних відносинах V – IX ст.
- Тема 11. Міжнародні відносини на Сході в VII – першій половині XVII ст.
- Тема 12. Церква в міжнародних відносинах (V – I половина XVII ст.). Хрестові походи.
- Тема 13. Міжнародні відносини та зовнішня політика Священної Римської імперії в X – XVII ст.
- Тема 14. Міжнародні відносини та зовнішня політика Франції в XI — I пол. XVII ст.
- Тема 15. Зовнішня політика Англії в V – I половині XVII ст.
- Тема 16. Зовнішня політика піренейських держав у VIII – I половині XVII ст. Великі географічні відкриття.
- Тема 17. Міждержавні відносини в Італії в VIII – I пол. XVII ст.
- Тема 18. Міждержавні відносини та зовнішня політика держав Центральної та Східної Європи.
- Тема 19. Тридцятирічна війна в міжнародних відносинах I половині XVII ст.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ ДАВНЬОГО СХОДУ, СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА РИМУ												
Тема 1. Міжнародні відносини та зовнішня політика давнього Єгипту	6	4			2		4				4	
Тема 2. Міждержавні відносини в давній Месопотамії	6				2		10	2			6	
Тема 3. Міжнародні відносини та зовнішня політика Хеттської держави					2	2						
Тема 4. Міжнародні відносини та зовнішня політика Ассирійської держави		4	2			2						
Тема 5. Міждержавні відносини в давній Індії	8				4		10	2			4	
Тема 6. Міжнародні відносини та зовнішня політика давнього Китаю					4							
Тема 7. Міждержавні відносини та зовнішня політика держав давньої Греції	6	4			2		8	2			6	
Тема 8. Міждержавні відносини та зовнішня політика давнього Риму	10		4		6		8		2		5	1
Разом за змістовим модулем 1	40	10	4		24	2	40	6	4		29	1
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.												
МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ДЕРЖАВ												
Тема 9. Зовнішня політика Візантійської держави (V – XV ст.).	4		2		1	1	4				3	

Тема 10. Міжнародні відносини варварських держав Європи. Франкська держава в міжнародних відносинах V – IX ст.	3	2			1		6	2			4	
Тема 11. Міжнародні відносини на Сході в VII – XIII ст.	3	2			1		4	2			2	
Тема 12. Церква в міжнародних відносинах (V – I половина XVII ст.). Хрестові походи.	3	2			1		5		2		2	
Тема 13. Міжнародні відносини та зовнішня політика Священної Римської імперії в X – XVII ст.	4	2			2		4	2			2	
Тема 14. Міжнародні відносини та зовнішня політика Франції в XI — I пол. XVII ст.	4	2			2		4	2			2	
Тема 15. Зовнішня політика Англії в V – I половині XVII ст.	4		2		2		2				2	
Тема 16. Зовнішня політика піренейських держав у VIII – I половині XVII ст. Великі географічні відкриття в міжнародних відносинах.	3		2		1		2				2	
Тема 17. Міждержавні відносини в Італії в VIII – I пол. XVII ст.	3	2			1		4	2			2	
Тема 18. Міждержавні відносини та зовнішня політика держав Центральної та Східної Європи.	2				2		2				2	
Тема 19. Тридцятирічна війна в міжнародних	7	2	2		2	1	3		2		2	1

відносинах I половини XVII ст.												
Разом за змістовим модулем 2	40	14	8		16	2	40	10	4		25	1
Модуль 3. Реферат												
ІНДЗ	10		-	-	10	-	10		-	-	10	-
Усього годин:	90	24	12		50	4	90	16	8		64	2

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Міждержавні відносини Давнього Риму	4
2.	Зовнішня політика Візантійської держави (V – XV ст.).	2
3.	Зовнішня політика Англії в V – I половині XVII ст.	2
4.	Тридцятирічна війна в міжнародних відносинах I половини XVII ст.	2
5.	Зовнішня політика піренейських держав у VIII – I половині XVII ст. Великі географічні відкриття в міжнародних відносинах.	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Міждержавні відносини в давній Месопотамії	2
2.	Міжнародні відносини та зовнішня політика Хеттської держави	
3.	Зовнішня політика Візантійської держави (V – XV ст.).	1
4.	Тридцятирічна війна в міжнародних відносинах I половини XVII ст.	1

7. Індивідуальні завдання

Реферат з історії міжнародних відносин.

Темі рефератів

1. Зовнішня політика Давнього Єгипту.
2. Зовнішня політика Новоассірійського царства.
3. Зовнішня політика Хеттської держави.
4. Зовнішня політика Цинь Шихуанді.
5. Греко-перські війни в контексті міжнародних відносин в V ст. до н.е.
6. Пелопоннеська війна в міжнародних відносинах II пол. IV ст. до н.е.
7. Завойовні походи Олександра Македонського як фактор формування міжнародних відносин в II пол. IV ст. до н.е.
8. Війни діадохів в контексті міжнародних відносин II пол. IV ст. до н.е.
9. Пунічні війни в контексті міжнародних відносин в III — II ст. до н.е.
10. Зовнішня політика Римської республіки в другій половині II — I половині I ст. до н.е.
11. Зовнішня політика Гая Юлія Цезаря.
12. Зовнішня політика Октавіана Августа.
13. Візантійська імперія в міжнародних відносинах V — XII ст.
14. Арабський халіфат в міжнародних відносинах VII — XIII ст.
15. Зовнішня політика Карла Великого.
16. Зовнішня політика Священної Римської імперії в II пол. X — I пол. XIII ст.
17. Зовнішня політика Священної Римської імперії в II пол. XIII — I пол. XVII ст.
18. Гуситські війни в міжнародних відносинах.
19. Зовнішня політика Франції в XI — I пол. XIV ст.
20. Столітня війна як фактор міжнародних відносин XIV — XV ст.

21. Зовнішня політика Людовика XI.
22. Франція в міжнародних відносинах в XVI ст.
23. Італія як об'єкт протистояння Священної Римської імперії та Пап Римських.
24. Бургундія в системі міжнародних відносин XV ст.
25. Великі географічні відкриття як фактор міжнародних відносин.
26. Італійські війни в міжнародних відносинах.
27. Нідерландська революція в контексті міжнародних відносин II пол. XVI ст.
28. Тридцятирічна війна в міжнародних відносинах I пол. XVII ст.
29. Зовнішня політика Іспанії в I пол. XVII ст.
30. Зовнішня політика Франції в I пол. XVII ст.
31. Зовнішня експансія Монгольської держави в XIII ст.
32. Венеціанська дипломатія.

8. Методи навчання

В процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомогою мультимедіа засобів; практичні: реферати з історії міжнародних відносин. Крім того, важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності студентів.

Основними формами навчання є лекції, семінарські завдання, самостійна робота студентів.

9. Методи контролю

Контроль за рівнем підготовки студентів здійснюватиметься, як:

- поточний (перевірка знань на семінарах, за допомоги тестів, модульних контрольних робіт, рефератів);
- семестровий (у вигляді екзамену).

Питання до екзамену

Передбачає екзамен в усній або письмовій формі. Письмовий екзамен включає до себе комплексні завдання різних рівнів складності закритого та відкритого типу з короткими та розширеними відповідями. Тест пишеться наприкінці семестру та включає до себе найбільш важливі дати, проблемні питання. Усний екзамен відбувається у формі відповіді на три питання екзаменаційного білету

1. Зовнішня політика Давнього Єгипту.
2. Міждержавні відносини в період Шумеру та Аккаду.
3. Зовнішня політика Давньовавілонської держави.
4. Зовнішня політика Хетської держави.
5. Зовнішня політика Ассирійської держави.
6. Теоретичний та практичний виміри зовнішньої політики давньоіндійських держав.
7. Зовнішня політика Давнього Китаю в період династії Цинь (221 – 206 рр. до н.е.) та Хань (206 р. до н.е. – 220 рр. н.е.). Теоретичні засади зовнішньої політики Китаю в працях стародавніх філософів.
8. Міжнародні відносини в Греції періоду Крито-Мікенської (Егейської) цивілізації та в період Архаїчної Греції. Велика грецька колонізація (VIII – VI ст. до н.е.).
9. Греко-персидські війни (499 – 449 рр. до н.е.) в міжнародних відносинах в Східному Середземномор'ї.
10. Пелопонеська війна в міжнародних відносинах II половини IV ст. до н.е.
11. Розвиток міжнародних відносин Давньої Греції в I половині IV ст. до н.е.
12. Об'єднання Греції під владою Македонії. Зовнішньополітична діяльність Філіпа II.
13. Завойовні походи Александра Македонського в Передній Азії. Війни діадохів. Міжнародні відносини елліністичних держав.

14. Пунічні війни в контексті міжнародних відносин в Західному Середземномор'ї (III – II ст. до н.е.).
15. Підкорення Римською республікою Греції. Римо-македонські війни (III – II ст. до н.е.).
16. Посилення зовнішньої експансії Римської республіки (в I пол. I ст. до н.е.).
17. Зовнішньополітична діяльність Гая Юлія Цезаря (100 – 44 рр. до н.е.).
18. Утвердження Римської імперії. Зовнішньополітична діяльність Октавіана Августа.
19. Зовнішня політика Римської імперії в I – III ст.
20. Міжнародне становище Римської імперії в IV – V ст. Посилення експансії варварських племен на територію Римської імперії. Розпад Західної Римської імперії.
21. Зовнішня політика Візантійської імперії.
22. Римська церква в міжнародних відносинах II половини I тис.
23. Міжнародні відносини варварських королівств Європи.
24. Зовнішня політика Франкського королівства в V – I пол. VIII ст.
25. Зовнішня політика Карла Великого (768 – 814 рр.) та його нащадків.
26. Арабський халіфат в міжнародних відносинах VII – XIII ст.
27. Хрестові походи в міжнародних відносинах XII – XIII ст. Міжнародні відносини держав хрестоносців на Близькому Сході.
28. Походи Чингізхана. Монгольська імперія в XIII – XIV ст.
29. Китай в міжнародних відносинах III – XIII ст.
30. Міжнародне положення Китаю в період правління династій Юань (1271 - 1368 рр.) та Мін (1368 – 1644 рр.)
31. Зовнішня політика середньовічних індійських держав. Делійський султанат. Держава Великих Моголів.
32. Утворення Германської імперії (962 р.). Зовнішня політика правителів Саксонської династії (919 – 1024 рр.).
33. Зовнішня політика Священної Римської імперії за часів Салічної династії. Боротьба за інвеституру в контексті розвитку міжнародних відносин в Західній Європі.
34. Зовнішня політика Священної Римської імперії за часів династії Гогенштауфенів.
35. Зовнішня політика Священної Римської імперії в II пол. XIII – XV ст.
36. Швейцарія в міжнародних відносинах XIII – початку XVI ст.
37. Боротьба за об'єднання Франції в XI – XIII ст. Зовнішньополітична діяльність Філіпа IV Красивого.
38. Столітня війна в міжнародних відносинах в Європі.
39. Зовнішньополітична діяльність Людовика XI Валуа (1461 – 1483 рр.).
40. Італія в міжнародних відносинах II половини I тис.
41. Південна Італія як об'єкт експансії з боку арабів та норманів.
42. Зовнішня політика Сицилійського королівства в XI – XIV ст.
43. Міжнародні відносини італійських держав (Венеція, Піза, Генуя, Флоренція, Мілан) в XI – XV ст.
44. Зовнішня експансія Османської Порти в XV – I пол. XVII ст.
45. Італійські війни кінця XV – першої половини XVI ст.
46. Реконкіста як напрям зовнішньої політики держав Піренейського півострову.
47. Зовнішня політика Іспанії в XVI ст.
48. Зовнішня політика Священної Римської імперії в XVI – XVII ст.
49. Великі географічні відкриття як фактор міжнародних відносин.
50. Зовнішня політика Французького королівства в II пол. XVI – на початку XVII ст. Розвиток теоретичних засад французької зовнішньополітичної доктрини в XVI – I половині XVI ст.
51. Зовнішня політика Англійського королівства в XVI – на початку XVII ст.
52. Нідерландська революція в міжнародних відносинах II пол. XVI – початку XVII ст.
53. Зовнішня політика Польщі в XV – першій половині XVII ст.
54. Зовнішня політика Московської держави в XV – першій половині XVII ст.

55. Історичні передумови, причини, періодизація Тридцятирічної війни (1618 – 1648 рр.).
56. Чеський період Тридцятирічної війни (1618 – 1623 рр.).
57. Датський період Тридцятирічної війни (1625 – 1629 рр.).
58. Шведський період Тридцятирічної війни (1630 – 1636 рр.).
59. Французько-шведський період Тридцятирічної війни (1635 – 1648 рр.).
60. Мирні переговори та підписання миру в Мюнстері та Оснабрюці (1648 р.).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий екзамен	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Модуль 3	50	100
15	15	20		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література

1. Англия в эпоху абсолютизма. М., 1984.
2. Античная Греция .Тт. 1-2. — М., 1983.
3. Антошко Я.Ф., Соловьёв А.И. История географического изучения Земли. М., 1963.
4. Базилевич К.В. Внешняя политика Русского централизованного государства: вторая половина XV в. М., 1952.
5. Басовская Н.И. Англия и Франция в международной жизни Западной Европы XII-XV вв. // Средние века. Вып. 51. 1988. С. 5-22.
6. Басовская Н.И. Организация и характер деятельности английской администрации в Гаскони (конец XIII - начало XIV в.) // Средние века. Вып. 37. 1973. С. 208-229.
7. Басовская Н.И. Столетняя война 1337-1453 гг. М., 1985.
8. Басовская Н.И., Зверева Г.И. Союз Франции и Шотландии в системе англо-французских противоречий XII-XV вв. // Средние века. Вып. 48. 1985. С. 71- 90.
9. Бейкер Д. История географических открытий и исследований. М., 1950.
10. Бернштам А.М. Очерк истории гуннов. Л., 1951.
11. Бессмертный Ю.Л. Феодалная деревня и рынок в Западной Европе XII-XIII вв. М., 1969.
12. Бикерман Э. Государство Селевкидов. — М., 1985.
13. Блюш Ф. Людовик XIV. М., 1998.

14. Богословие в культуре средневековья. Киев, 1992.
15. Болотов В.В. Лекции по истории древней церкви. ТТ. 1-4. М., 1994.
16. Бонгард-Левин Г.М. Древнеиндийская цивилизация. — М., 1980.
17. Борисов Ю.В. Дипломатия Людовика XIV. М., 1991.
18. Бородин О.Р. Византийская Италия в VI-VIII вв. Барнаул, 1991.
19. Брандт М.Ю. Парламентские дебаты по вопросу объединения Англии и Шотландии в начале XVII в. // Средние века. Вып. 52. 1989. С. 115-129.
20. Буданова В.П. Этнонимия племён Западной Европы. М., 1991.
21. Варьяш О.И. Два очерка о Реконкисте // Средние века. Вып. 59. 1996. С. 116- 129.
22. Васильев Л.С. Проблемы генезиса китайского государства. — М., 1983.
23. Видукин Корвейский. Деяния саксов. М., 1975.
24. Византия между Западом и Востоком. М., 1999.
25. Вишнепольский С.А. Мировые морские пути и судоходство. М., 1953.
26. Городская жизнь в средневековой Европе. М., 1987.
27. Греков И.Б. Восточная Европа и упадок Золотой Орды (на рубеже XIV-XV вв.). М., 1975.
28. Греков И.Б. Очерки по истории международных отношений Восточной Европы XIV-XVI вв. М., 1963.
29. Григорий Турский. История франков. М., 1987.
30. Дандамаев М.А. Политическая история Ахеменидской державы. — М., 1985.
31. Дельбрюк Г. История военного искусства в рамках политической истории. Т.1-2. — СПб, 1992.
32. Демография западноевропейского средневековья в современной буржуазной историографии. М., 1984.
33. Джонс А.Х.М. Гибель античного мира. — Ростов-на-Дону, 1997.
34. Жигунин В.А. История международных отношений в эллинистическом мире. — Казань, 1980.
35. Заблонска Ю. История Ближнего Востока в древности. — М., 1989.
36. Заборов М.А. История крестовых походов в документах и материалах. М., 1977.
37. Заборов М.А. Крестовые походы. М., 1956.
38. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. М., 1980.
39. Заборов М.А. Советская историография крестовых походов // Средние века. Вып. 25. 1964. С. 272-283.
40. Иордан. О происхождении и деянии гетов. СПб., 1997.
41. История Древнего Востока// Под ред. И.М. Дьяконова..Т.1. Ч.1-2. — М., 1983-1988.
42. История Ирландии. М., 1980.
43. Казакова Н.А. Русско-ливонские и русско-ганзейские отношения (конец XIV - начало XVI вв.). Л., 1975.
44. Карпов С.П. Трапезундская империя и западноевропейские государства в XIII-XV вв. М., 1981.
45. Карсавин Л.П. Монашество в средние века. М., 1992.
46. Карташёв А.В. Вселенские соборы. М., 1994.
47. Колесницкий Н.Ф. "Священная Римская империя": Притязания и действительность. М., 1977.
48. Кораблев И.Ш. Ганнибал. — М., 1982.
49. Корсунский А.Р. Готская Испания. М., 1969.
50. Корсунский А.Р. История Испании IX-XIII вв. М., 1976.
51. Корсунский А.Р., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи. — М., 1984.
52. Кучкин В.А. Формирование государственной территории Северо-Восточной Руси в X-XIV вв. М., 1984.
53. Лебедев Г.С. Эпоха викингов в Северной Европе. М., 1985.
54. Левандовский А.П. Карл Великий. Через Империю к Европе. М., 1995.

55. Левек П. Эллинистический мир. — М., 1989.
56. Левченко М.В. Очерки по истории русско-византийских отношений. М., 1956.
57. Литаврин Г.Г. Болгария и Византия в XI-XII вв. М., 1961.
58. Литаврин Г.Г. Византия, Болгария, Древняя Русь (IX - начало XIII в.). СПб., 2000.
59. Литаврина Э.Э. Испания в эпоху великих географических открытий // Бартоломе де Лас-Касас. М., 1966.
60. Люблинская А.Д. Франция в начале XVII в.: 1610-1620. Л., 1959.
61. Люблинская А.Д. Франция при Ришелье. Французский абсолютизм в 1630- 1642 гг. Л., 1982.
62. Люблинская А.Д. Французский абсолютизм в первой трети XVII в. М.-Л., 1965.
63. Магидович И.П. История открытия и исследования Северной Америки. М., 1962.
64. Магидович И.П. История открытия и исследования Центральной и Южной Америки. М., 1965.
65. Маккуин Дж. Хетты и их современники в Малой Азии. — М., 1983.
66. Маяк И.Л. Рим эпохи царей. Генезис римского полиса. — М., 1983.
67. Медведев И.П. Мистра. Очерки истории и культуры поздневизантийского города. Л., 1973.
68. Международные отношения и дипломатия на Древнем Востоке — М., 1987
69. Мейендорф И.Ф. Флорентийский Собор: причины исторической неудачи // Византийский временник. 1991. Т. 52. С. 84-101.
70. Наумов Е.П. К истории сербо-византийской границы во второй половине XIV в. // Византийский временник. 1964. Т. 25. С. 231-234.
71. Наумов Н.П. Новая работа по истории сербо-византийских отношений в XIV в. // Византийский временник. 1968. Т. 29. С. 304-307.
72. Немировский А.И. Завоевание Римом Италии и создание Римско-Итальянского Союза. — М., 1964.
73. Нистазопулу-Пелекиду М. О византийской дипломатике в период Никейской империи // Византийский временник. 1987. Т. 48. С. 64-72.
74. Пашуто В.Т. Внешняя политика Древней Руси. М., 1968.
75. Полянский Ф.Я. товарное производство в условиях феодализма. М., 1969.
76. Прокопий из Кесарии. Война с готами. М., 1996.
77. Прокопий Кесарийский. Войны с персами. Война с вандалами. Тайная история. М., 1993.
78. Прокопьев А.А. Магдебург, "Саксонская треть" и Ганза во второй половине XV - начале XVI в. // Средние века. Вып. 55. 1992. С. 168-184.
79. Рамм Б.Я. Папство и Русь в X-XV вв. М.-Л., 1959.
80. Рутенбург В.И. Итальянский город от раннего средневековья до Возрождения. Л., 1987.
81. Савина Н.В. Южнонемецкий капитал в странах Европы и испанских колониях в XVI в. М., 1982.
82. Садаев Д.Ч. История Древней Ассирии. — М., 1979.
83. Сапрыкина Г.С. Македония при Антигонидях. — Петрозаводск, 1987.
84. Сахаров А.Н. Дипломатия Древней Руси. IX- первая половина X в. М., 1980.
85. Сизов С.К. Ахейский союз. — Горький, 1986.
86. Степаненко В.П. Византия и гибель графства Эдесского (1150 г.) // Византийский временник 1989. Т. 50. С. 85-92.
87. Строгоцкий В.М. Полис и империя в классической Греции. — Нижний Новгород, 1991.
88. Сыч А.И. Английская дипломатия и страны Восточной и Юго-Восточной Европы в конце XVI в. // Средние века. Вып. 54. 1991. С. 151-168.
89. Тарле Е.В. Очерки истории колониальной политики. М., 1965.

90. Трухина Н.Н. Политика и политики "золотого века" Римской республики (II в. до н.э.). — М., 1986.
91. Удальцова З.В. Италия и Византия в VI в. М., 1959.
92. Утченко С.Л. Юлий Цезарь. — М., 1976.
93. Федосов Д.Г. Арбротская декларация независимости Шотландии 1320 г. // Средние века. Вып. 52. 1989. С. 99-114.
94. Феномен восточного деспотизма: структура управления и власти. — М., 1993.
95. Флоря Б.Н. Русско-польские отношения и политическое развитие Восточной Европы во второй половине XVI - начале XVII вв. М., 1978.
96. Хазанов А.М. Экспансия Португалии в Африке и борьба африканских народов за независимость (XVI-XVIII вв.). М., 1976.
97. Шахермайр Ф. Александр Македонский. — М., 1985.
98. Штокмар В.В. История Англии в средние века. Л., 1973.
99. Шумовский Т.А. Арабы и море. М., 1964.
100. Яйленко В.П. Великая греческая колонизация. — М., 1983.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

Модуль 1. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав Давнього Сходу, стародавньої Греції та Риму

Тема 1. Міжнародні відносини та зовнішня політика Давнього Єгипту

Утворення перших централізованих держав в Давньому Єгипті. Зовнішня експансія фараонів Старого царства в Сирію, Нубію. Фараон Снефру. Подорожі до країни Пунт. Встановлення дипломатичних відносин з навколишніми державами.

Зовнішня політика фараонів Давнього царства. Походи на Синайський півострів, надпис Уні, походи проти близькосхідних кочових племен. Фараони Теті II та Пепі I (сер. XXV ст.). Хархуф. Меренра I. Дипломатичні відносини з державами Ірчет, Сачу, Уауат, Пунт. Фараон Аменхет (1991 — 1962 рр. до н.е.). “Повість Синухе”.

Єгипет періоду гіксоського панування (кінець XVIII — початок XVI ст. до н.е.). Піднесення Фіванської династії. Секененра III. Камос. “Таблиця Карнарвона”. “Стела Камоса”. Яхмос I. Боротьба проти гіксосів. Тутмос III. Війна проти Мітанні. Походи проти палестинських міст-держав. Битва при Мегіддо. Встановлення контролю над Нубією, Вавилоном, Хетським царством, Ашшуром.

Телль ель-Амаринський дипломатичний архів. Аменхотеп III. Аменхотеп IV. Дипломатичні відносини Давнього Єгипту з Вавилоном, Державою Мітанні, Ассірією, Хетською державою, містами-державами Палестини, Сирії, Фінікії.

Політичне становище в Передній Азії в період правління Аменхотепа III та Аменхотепа IV. Система державного управління дипломатичних відносин. “Будинок листів фараону”. “Рабіцу”.

Дипломатичний корпус. Дипломатичне формулювання в системі міждержавних відносин. Система династичних шлюбів. Система данини та дарунків.

Посилення Хетського царства. “Поема Пентаура”. Битва при Кадеші (1312 р. до н.е.). Мирний договір Рамзеса II та Хаттусілі III. Походи “народів моря” проти єгиптян. Фараон Мернептах (бл. 1225 — 1200 рр. до н.е.). Діяльність Рамзеса III (сер. XII ст.). Встановлення влади лівійців в Єгипті. Боротьба з Ассірією. Відновлення незалежності Єгипетського царства. Експансія Персії. Битва при Пелузії (525 р. до н.е.).

Тема 2. Міждержавні відносини в Давній Месопотамії

Джерела з історії дипломатичних відносин в Месопотамії. Міста-держави ранньодинастичного періоду. Ніппур. Кіш. Ен-Меркар. “Сказання про Гільгамеша”. Елам. Війна Лагаша та Умми. “Стела шулік” (2500 р. до н.е.). Аккад. Війна Лугальзалесі проти Лагаша та Кішу. Посилення Аккаду. Встановлення влади Саргона Аккадського над Верхнє Месопотамією. Війна Саргона Аккадського та Лугальзагесі. Царство Шумеру та Аккаду.

Відносини з Еламом. Договір Нарам-Сіна (2236 — 2200 рр. до н.е.) та царя Еламу. Царство III династії Ура. Війни з Еламом, Марі. Відносини з Давнім Єгиптом. Система династичні шлюбів в Месопотамії. Системи міждержавних союзів. Звеличення Вавилону. Держава Хаммурапі (1792 — 1750 рр. до н.е.).

Хетська навала 1595 р. до н.е. Встановлення влади касситів в Вавилоні.

Система міждержавних відносин в середині II тисячоліття до н.е. “Синхронічна історія”. Відносини Ассирії та Вавилону. Еламський похід 1158 р. проти касситського Вавилону. Шутрук-Наххунте. Відновлення Вавилону за царя Навуходоносора I (1126 — 1105 рр. до н.е.). Вторгнення халдеїв до Месопотамії.

Тема 3. Міжнародні відносини та зовнішня політика Хетської держави

Джерела з історії дипломатичних відносин держави Хатті. Утворення держави Хатті (сер. XVII ст.). Система міждержавних договорів. Лабарнас. Хаттусілі I. Мурсілі I. Боротьба за Анатолію. “Аннали” Хаттусілі I. Похід на Вавилон 1596 р. до н.е. Конфлікт з хурритами.

Хетська експансія в XV — I половині XIII ст. Тутхалія III. Суппілуліума I. Відносини з державою Арцава. Боротьба з племенами касків.

Новохетська держава (1400 — 1200 рр. до н.е.) в системі міждержавних відносин. Боротьба за Північну Сирію. Підкорення Мітанні (60 рр. XIV ст.). Відносини з Єгиптом. Битва при Кадеші (1312 р. до н.е.). Занепад держави Хатті наприкінці XIII ст. Занепад держави Хатті наприкінці XIII ст.

Система міждержавних договорів. Дипломатичні шлюби. Дипломатичний корпус.

Тема 4. Міжнародні відносини та зовнішня політика Ассирійської держави

Джерела з історії дипломатії Ассирії. Зовнішня політика Староассирійського царства. Шамшиадад I (1813 — 1781 рр. до н.е.). Завоювання Північної Месопотамії, Каппадокії (1800 р. до н.е.).

Середньоассирійське царство (кін. XV — X ст. до н.е.). Ашшурубаліт I (1365 — 1360 рр. до н.е.). Дипломатичні відносини з Єгиптом. Боротьба проти Мітанні. Відносини з Вавилоном. Салманасар I (1274 — 1245 рр. до н.е.). Експансія на північ. Походи проти Урарту. Тукультінінурта I. Війни проти Еламу, Марі, Сирії. Підкорення Вавилону. Тіглатпаласар I (1115 — 1077 рр. до н.е.). Занепад Ассирії наприкінці I тис. до н.е.

Політичне становище на Близькому Сході на початку I тис. до н.е. Посилення Ассирії. Новоассирійська держава. Війни з Наїрі та Муцарциром. Салманасар III (858 — 824 рр. до н.е.). Війни з Урарту та Вавилоном. Північносирійський союз. Тіглатпаласар III (744 — 727 рр. до н.е.). Салманасар V. Війни з Тиром та ізраїльським царством.

Саргон II (721 — 705 рр. до н.е.). Війна проти антиассирійської коаліції. Розгром Урарту. Відносини з Вавилоном. Сінахерріб (705 — 681 рр. до н.е.). Війни з Єгиптом, Еламом, Вавилоном. Облога Єрусалиму. Асархаддон. Завоювання Східного Середземномор'я та Єгипту (671 р. до н.е.). Ашшурбанапал (668 — 627 рр. до н.е.). Похід на Єгипет. Війна проти Еламу. Повстання Шамашшумукіна та захоплення Ассирією Вавилону (648 р. до н.е.). Розгром Еламу в 642 р. до н.е.

Відновлення незалежності Вавилону. Набопаласар. Союз Вавилону та Мідії. Кіаксар. Знищення Ніневії (612 р. до н.е.). Криза та загибель Ассирійської держави.

Система міждержавних договорів. Дипломатичні шлюби. Заручники в контексті зовнішньої політики Ассирії. Дипломатичний корпус.

Тема 4. Міждержавні відносини в Давній Індії

Джерела з історії дипломатії Давньої Індії. Теоретичні основи дипломатичної діяльності в Давній Індії. “Артхашастра”. Каутілья. “Нітівакьямрита”. Сомадев Сурт. “Артхасутра”. Бріхаспаті. “Нітісара” Камандакі. “Махабхарата”. Концепція Мандали. Різновиди царської влади. “Концепція семичленної держави”. Система союзництва. Феномен заручників в Давній Індії. “Чотири засоби політики” в “Махабхараті”. Договори. Війна як засіб зовнішньої політики. Посольська служба. “Дута”. Дипломатична церемонія в Давній Індії.

Індійські царства I тис. до н.е. Магадха. Цар Бімбісара. Аджаташатру. Завоювання Александра Македонського. Цар Пор. Битва при Гідаспі (326 р. до н.е.).

Чандрагупта. Держава Маур'їв. Відносини з елліністичними державами. Ашока. Завоювання Калінги. Посилення Оріссі. Держава Кушан. Держави Гуптів та Вакатаків. Чандрагупта I. Самудрагупта. Чандрагупта II. Завоювання Гуджарата та Сураштри. Криза та загибель держави Гуптів.

Тема 4. Міжнародні відносини та зовнішня політика Давнього Китаю

Джерела з історії дипломатії Давнього Китаю. Дипломатія царства Шан. Західне Чжоу (1122 р. до н.е.). Східна Чжоу. Період Чуньцю (770 — 476 рр. до н.е.). Зародження давньокитайського дипломатичного ритуалу. Період Чжаньго (475 — 221 рр. до н.е.). Міждержавні відносини в VIII — VII ст. до н.е. Держава Цинь.

Дипломатія царства Цзінь. Вень-гун (636 — 628 рр. до н.е.). Боротьба коаліції Чу, Чжен, Лу, Сун, Чень з державою Цзінь. Розвиток міждержавних відносин в VI — V ст. до н.е.

Період Чжаньго. Цисюн “Сім найсильніших” (481 — 221 рр. до н.е.). Період династії Цинь. Держава Цинь, Чу, Янь, Ци, Вей, Чжао, Хань.

Дипломатичний протокол Давнього Китаю. Конфуцій, Мо Ді. Хань Фейцзі. Чень Чжень. Розгром державою Цинь союзу Чжао, Хань. Вей, Імперія Цинь (221 — 207 рр. до н.е.). Ін Чжен (246 — 210 рр. до н.е.) — Цинь Шихуанді.

Династія Хань (202 р. до н.е. — 220 р. н.е.). Лю бан — Гаоді — “Високий імператор”. Відносини Китаю з юечжі, сюнну, тибето-бірманськими племенами. Експансія сюнну. Моде (209 — 174 рр. до н.е.). Імператриця Люйхоу. Імператор У Ді. Експансія Китаю на північ. Розвиток відносин з Індією, Парфією. Війни за торговельні шляхи. І експедиція Чжан Цяна на Захід (138 — 126 рр. до н.е.). Похід Ван Цина 123 р. до н.е. “Великий шовковий шлях” (115 р. до н.е.). Колонізація Східного Туркестану. Підкорення Фергани в 101 р. до н.е.

Західний похід Чен Тана (36 р. до н.е.). Договір 51 р. до н.е. між сюнну та Китаєм.

Молодша династія Хань (25 — 220 рр. н.е.). Гуан Уді (25 — 57 рр.). Війни на північ та захід від Китаю. Підкорення сюнну. Діяльність Бань Чао.

Тема 7. Давня Греція в системі міждержавних відносин

Дипломатичні стосунки в період Крито-Мікенської цивілізації. Ахейсько-хетське протистояння. Міждержавні відносини під час Троянської війни.

Архаїчна Греція (VIII — VII ст. до н.е.). Формування давньогрецьких полісів. Велика грецька колонізація. Розвиток дипломатичних відносин між містами-державами. Лелантська війна (VIII — сер. VII ст.). Протистояння Халкідиди та Еретрії. Боротьба за колонії в Великій Греції. Заснування Візантія (660 р. до н.е.). Формування Дельфійського дипломатично-релігійного центру. Боротьба за Саламін між Мегарами та Афінами (кін. VII — I пол. VI ст.). Війна Мегар та Самоса.

Проксенії — право публічної гостинності. Амфіктіонії — релігійно-політичні союзи. Колегії ієромнемонів та пілагорів. Симмахії — військово-політичні союзи. Виникнення системи посольств.

Афінська дипломатія VI — V ст. до н.е. Боротьба аристократів за допомоги спарти та демократів в Афінах. Перемога Клісфена (506 р. до н.е.).

Пелопоннеський союз (550 р. до н.е.).

Греко-персидські війни (500 — 449 рр. до н.е.). Повстання грецьких міст-держав Малої Азії. Дипломатичні відносини малоазійських полісів з материкової Грецією. Дипломатичні посольства Персії до грецьких міст-держав. Битва при Марафоні (490 р. до н.е.). Антиперсидський союз грецьких полісів. Ксеркс. Битва при Саламіні (480 р. до н.е.). Битви при Платеях та у мису Мікале (479 р. до н.е.). Афінський морський союз. Посилення Афін. Спартансько-афінська війна 457 — 451 рр. до н.е. Мирний договір Афін та Спарти 451 р. до н.е. Калліїв мир (449 — 448 рр. до н.е.). Периклів проект панеллінського конгресу.

Пелопоннеська війна та дипломатія. Дипломатичні стосунки напередодні Пелопоннеської війни. Союзна конференція в Спарті (432 р. до н.е.). Нікіїв мир (421 р. до н.е.). Військова експансія Афін в Сицилію. Договір Спарти та Персії (412 р. до н.е.). Капітуляція Афін в 404 р. до н.е.

Спартансько-персидська війна. Коринфський союз. Коринфська війна (395 — 387 рр. до н.е.). Антаклідів мир (387 р. до н.е.). II Афінський морський союз (378 р. до н.е.).

Битва при Левктрах (371 р. до н.е.). Антифіванський союз Спарти, Афін, Сіракуз. Битва при Мантінеї (362 р. до н.е.). Розпад II Афінського морського та Фіванського союзів у 355 р. до н.е. Філократів мир (346 р. до н.е.).

Посилення Македонії. Філіп II. Антимакедонський союз. Демосфен. Битва при Херонеї (338 р. до н.е.). Підкорення Греції Філіпом II. Корінфський конгрес (338—337 р. до н.е.). Смерть Філіпа та встановлення влади Александра 336 р. до н.е. Похід проти Персії. Битва при Граніку (334 р. до н.е.). Битва при Іссі (333 р. до н.е.). Підкорення міст-держав Сирії та Палестини (332 р. до н.е.). Захоплення Єгипту. Битва при Гавгамелах (331 р. до н.е.). Індійський похід (327—325 рр. до н.е.). Смерть Александра Македонського (323 р. до н.е.).

Війни діадохів. Маніфест Полісперхона до грецьких міст (319 р. до н.е.).

Встановлення системи елліністичних держав. Македонія, Єгипет Птолемеїв, держава Селевкідів. Етолійський (290 р. до н.е.) та Ахейський (280 р. до н.е.) союзи.

Тема 8. Міждержавні відносини та зовнішня політика Давнього Риму

Форми міжнародних зв'язків. Явище проксенії. Колегії феціалів. Міждержавний протокол. Дипломатичні органи. Сенат. Леґації. Леґати. Оратори. Жезлоносці.

Міждержавні відносини періоду республіки. Римо-Латинський союз 493 р. до н.е. Союз з племенами герніків в 486 р. до н.е. Війни з етрусками. Розгром міста Вейї (396 р. до н.е.). Об'єднання під владою риму Центральної Італії. Війна з галлами та захоплення Риму в 387 р. до н.е. Відновлення могутності Риму в середині IV ст. до н.е. Рогром Латинського союзу (338 р. до н.е.). II Самнітська війна (326—304 рр. до н.е.). III Самнітська війна (298—290 рр. до н.е.). Підкорення полісів Великої Греції (I половина III ст. до н.е.). Римсько-епірські війни (280—275 рр. до н.е.).

Римсько-карфагенське протистояння (III—II ст. до н.е.). I Пунічна війна (264—241 рр. до н.е.). Захоплення Сицилії, Сардинії, Корсики. II Пунічна війна (219—201 рр. до н.е.). Ганнібал. Похід карфагенян на Рим. Битви при Требії, Тразименському озері, Каннах. Антиримський союз Ганнібала та Філіпа V Македонського. Квінт Фабій Максим Кунктатор. Публій Корнелій Сципіон. Підкорення Іспанії. Активізація римської дипломатії в Африці. Протистояння Сіфакса та Масінісси. Битва при Замі (202 р. до н.е.). Карфагенсько-римський мирний договір (201 р. до н.е.). III пунічна війна (149—146 рр. до н.е.). Знищення Карфагену та заснування провінції Африка.

Підкорення Греції. Римо-македонські війни. Антиримський союз Філіпа V Македонського та Антіоха III Селевка. Антимакедонський союз риму з грецькими полісами. Тит Квінкцій Фламінін. Битва при Кіноскефалах (197 р. до н.е.). Мирний договір Риму та Македонії (196 р. до н.е.). Римсько-сирійська війна (192—188 рр. до н.е.). Мирний договір Риму та Сирії (188 р. до н.е.). III Римсько-македонська війна (171—186 рр. до н.е.). Цар Персей. Битва при Підні та зникнення Македонського царства (168 р. до н.е.). Зміни в грецькій політиці Риму. Розгром Ахейського союзу (146 р. до н.е.). Битва при Левкопетрі (146 р. до н.е.).

Посилення римського впливу в Єгипті. Дипломатична перемога над Сирією. Приєднання Пергаму (133 р. до н.е.). Експансія Риму на Іберійський півострів. Югуртинська війна (111—105 рр. до н.е.). Гай Марій. Війни з кимврами та тевтонами. Битва при Аравсіоні (105 р. до н.е.). Битви при Аквах (102 р. до н.е.) та Вертелах (101 р. до н.е.). Союзницька війна (91—87 рр. до н.е.).

Відносини Риму з Понтійським царством. Мітрідат VI Євпатор (111—63 рр. до н.е.). Дипломатичні відносини Мітрідата VI. Союз з Парфією та Вірменією. Завоювання Мітрідатом VI Малої Азії та Балканського півострову. Сулла. Наступ римської армії на Балканах (87—86 рр. до н.е.). Вторгнення в Малу Азію. Дарданський мирний договір (85 р. до н.е.).

Друга Мітрідатова війна (83—81 рр. до н.е.). Третя Мітрідатова війна (74—64 рр. до н.е.). Війна риму проти Вірменії (69—68 рр. до н.е.). Битва при Дастирі (66 р. до н.е.).

Завоювання Єрусалиму (63 р. до н.е.). Галльські війни (68 — 61 рр. до н.е.). Діяльність Гаю Юлія Цезаря. Війна проти Парфії. Битва при Каррах (53 р. до н.е.).

Похід Антонія проти Парфії в 36 р. до н.е. Битва при Акції (31 р. до н.е.). Приєднання Єгипту. Встановлення імперії..

Римська експансія на Заході та Півночі. Приєднання Рейнських областей та Паннонії. Битва в Тевтобургському лісі (9 р. н.е.). Зовнішня політика Риму при Клавдії (41 — 54 рр.). Приєднання Мавританії, південної Британії.

Римська політика на Сході в I ст. н.е. Примирення з Парфією. Значення дипломатичних перемог Октавіана Августа. Дипломатична діяльність Тиберія. Активізація вірменського питання у стосунках Риму та Парфії. Римо-парфянський компроміс 66 р. Посольство вірменського царя Тирідата до Риму. Зв'язки Риму з Китаєм в I — II ст.

Зовнішня політика Римської імперії під час правління династії Флавіїв. Приєднання Південно-Західної Германії, Британії, частини Шотландії. Завоювання Дакії Траяном (100 — 101 рр., 105 — 106 рр.). Війни Траяна (98 — 117 рр.) на Сході. Залишення Месопотамії Адріаном (117 — 138 рр.). Зовнішня політика Марка Аврелія (161 — 180 рр.). Римсько-парфянська війна 161 — 166 рр. Повернення Вірменії та Месопотамії. I Маркоманська війна (166 — 175 рр.).

Семптимій Север (192 — 211 рр.). Війни з Парфією та британськими племенами. Посилення варварської експансії на територію римської Імперії в II половині III ст. Клавдій II. Битва при Наісі (268 р.). Зовнішня політика Авреліана (270 — 275 рр.). Приєднання Галлії, Пальміри. Залишення Дакії.

Встановлення системи доміанату. Діоклетіан (284 — 305 рр.). Військові компанії в Германії, Галлії, Панонії. Константин I (306 — 337 рр.). Варварські вторгнення в IV ст. Розселення варварських племен в Римській імперії. Система федератів. Війни з готами. Мирний договір Константина I з готами (332 р.). Договір імператора Валента з Атанаріхом, королем готів (269 р.). римсько-готський договір 376 р. Битва при Адріанополі (378 р.). Розподіл Римської імперії на Східну та Західну (395 р.). Варваризація імперської армії. Мирний договір Феодосія I та Аларіха (382 р.).

Дипломатичний апарат. Система внутрішніх та зовнішніх посольств. Реформа дипломатичного апарату при Веспасіані, Феодосії I. Риторично-дипломатичні школи.

Гонорій (395 — 423 рр.). Діяльність Стиліхона проти варварів. Залишення Британії в 406 р. Валентиніан III. Аецій. Атила. Битва при Каталаунських полях (451 р.). Посилення дипломатичної ролі церкви. Ліквідація Західної Римської імперії (476 р.)

Модуль 2. Міжнародні відносини та зовнішня політика середньовічних держав

Тема 9. Зовнішня політика Візантійської держави

Проблема взаємовідносин Східної Римської імперії з готами та гунами. Феодосій II. Приск Панійський. “Візантійська історія і діяння Атили”. Відносини Візантії та Франкського королівства. Посольство Максиміана та Пріска до Атили в 448 р. Посольство Едикову та Вігилі. Теодорих (493 — 526 рр.).

Дипломатія Юстиніана (527 — 565 рр.). Імператриця Феодора. Основні принципи та завдання візантійської дипломатії за правління Юстиніана. Використання варварів в інтересах імперії. Розселення варварських племен на території Візантії. Війни Візантійської імперії проти готів та вандалів.

Військові дії проти Сасанідів. Основні причини протистояння Ірану та Візантії. Боротьба за арабські племена. Держави Лахмідів та Гассанідів. Візантійсько-іранська війна 531 — 632 рр. Хосров I Аноширван (531 — 579 рр.). Мирний договір Іран та Візантії 532 р. Боротьба за Ємен та Західну Аравію. Держава Аксум. Ірано-візантійська війна I пол. 40 рр. VI ст. Військові дії в Сирії. Мирний договір між Іраном та Візантією 561 р. Мирний договір 591 р. Хосров II Парвез (590 — 628 рр.). Військові дії 602 — 628 рр. Іраклій II (610 —

641 pp.). Візантійський наступ 622 р. Звільнення Малої Азії. Вступ до Персії. Облога Константинополю аварами. Союз візантійців та хазар.

Відносини Візантії та арабів. Битва при р. Ярмук (20 серпня 636 р.). Втрата Сирії, Вірменії, Месопотамії, Єгипту.

Система торгових зв'язків та місіонерства як елемент дипломатії. Посольства. Дипломатичний корпус Візантії. Система повноважень. Дипломатичний протокол. Зовнішньополітична доктрина Візантії. Костянтин Багрянородний (913 — 959 pp.). “Про управління імперією” (948 — 952 pp.).

Дипломатія Візантії стосовно слов'ян. Руські посольства до Візантії (838 р.). Похід 860 р. та визнання Русі Візантією. Дипломатичні договори Русі та Візантії (907, 911, 944, 971, 978 pp.). Договір 988 р. Хрещення Русі в контексті дипломатії Візантії. Дипломатичні відносини Візантії та імперії Каролінгів. Відносини Візантії та Германської імперії.

Візантія за правління Македонської династії (867 — 1056 pp.). Василій I (867 — 886 pp.). Військові дії візантійців та арабів на морі. Вірменське питання в IX — X ст. Походи Нікіфора Фоки та Іоана Цимісхія проти арабів. Костянтин VII (913 — 959 pp.). Василій II (976 — 1025 pp.). Боротьба проти Фатимідів. Військові походи 995, 999 pp. Візантійсько-єгипетське перемир'я 1001 р. Військові дії проти Вірменії та Іверії. Відносини Візантії та турків-сельджуків. Відносини Візантії та монголів.

Тюркська експансія. Мир 1052 р. між Візантією та печенігами. Костянтин IX Мономах. Норманська загроза на заході імперії. Роман IV Діоген (1067 — 1071 pp.). Турецький наступ на Сирію та Вірменію. Битва під Манцикертом (19 серпня 1071 р.). Мирний договір Візантії та турків. Алексій Комнін (1081 — 1118 pp.). Зміцнення Візантії за династії Комнінів. Іоан II Комнін (1118 — 1143 pp.). Військові дії проти норманів. Битва при Диррахії (1081 р.). Венеціансько-візантійський договір 1082 р. Битва при Лариссі.

Печенізька загроза. Поразка візантійців в 1086 р. I хрестовий похід (1096 — 1099 pp.). Повернення Нікеї (1097 р.). Битва при Дорилеї. (1 липня 1097 р.). Відносини Візантії та хрестоносців. Протистояння Візантії та Боемунда Тарентського. Договір 1108 р. між Алексієм I та Боемундом.

Зовнішня політика Мануїла II (1143 — 1180 pp.). Похід 1159 р. проти іконійського султана Килич-Арслана. Мирний договір 1161 р. Зміцнення впливу Візантії в Італії. Венеціансько-візантійський конфлікт 1171 р. Поразка візантійського війська від сельджуків біля Міріокефал в 1176 р.

Втрата Кипру в 1185 р. Ісак Ангел (1185 — 1195 pp.). Втрата Болгарії в 1185 р. Мирний договір з Болгарією (1187 р.). Договір Візантії та Священної Римської імперії (1189 р.). Договір Ісака Ангела та Салах ад-Діна (1189 р.) Алексій III Ангел (1195 — 1203 pp.). Договір Алексія Ангела та хрестоносців про повернення Константинополю до царевича Алексія (24 листопада 1202 р.). Облога Константинополю та проголошення Алексія IV Ангела (липень 1203 р.). Штурм хрестоносцями Константинополю 12 — 13 квітня 1204 р. Утворення Латинської імперії, Фесалонікського королівства, Нікейської та Трапезундської імперій, Епірського деспотату. Михаїл VIII Палеолог. Німфейський договір 1261 р. Повернення Константинополю 15 серпня 1261 р.

Посилення впливу Порту на Балканському півострові. Битва при Маріці (26 вересня 1371 р.). Османсько-візантійська угода 1379 р. Дипломатичні відносини Візантії в XIV — XV ст. Посольства візантійських імператорів до європейських дворів. Баязид II (1389 — 1402 pp.). Мухаммед I (1402 — 1421 pp.). Турецько-візантійський договір 1403 р. Мюрад II (1421 — 1451 pp.). Договір 1424 р. Іоан VIII Палеолог (1425 — 1448 pp.). Костянтин IX Палеолог (1449 — 1453 pp.). Захоплення Константинополю османами 29 травня 1453 р. Знищення Візантійської імперії.

Тема 10. Міжнародні відносини в варварських державах

Велике переселення народів (IV — VII ст.). Розселення варварських племен в межах Західної та Східної Римських імперій. Міграції германських племен. Вестготи. Аларіх.

Атаульф. Утворення першого варварського королівства в Південно-Західній Галлії (418 р.). Вандали. Радагайс. Експансія в Галлію (406 р.) та Іспанію (409 р.). Міграція в Африку (429 р.). Утворення вандалського королівства в Північній Африці (442 р.). Гуни. Вторгнення в Мезію (379 р.). Атилла. Битва на Каталаунських полях (451 р.). Утворення Бургундського королівства (457 р.). Експансія саксів та англів в Британію (20 рр. V ст.). Зникнення вандалського королівства в 534 р.

Одоакр. “Дипломатична діяльність” Теодориха. Кассіодор. Остготське королівство Теодориха. Знищення остготського королівства в 555 р.

Колонізація басками південної Галлії. Утворення Бретані. Аварський каганат (60 рр. VI ст.). Вестготське королівство в Іспанії. Бургундське королівство в Провансі. Битва при Суассоні (486 р.).

Утворення франкського королівства. Завоювання франками бургундського королівства (534 р.).

Тенденції продовження римських дипломатичних традицій в варварських королівствах. Династичні союзи як форма дипломатії. Принципи недоторканості послів. “Салічна правда” про вбивство послів.

Міжнародне становище Папства. Лев I Великий (440 — 461 рр.). Децентралізація Римської церкви в V ст. Дипломатичні відносини Папства з Візантією. Інститут апокрісаріїв.

Утворення лангобардського королівства (568 р.). Вестготська експансія в Південній Іспанії (636 р.). Наступ арабів на Піренеях в VIII ст.

Тема 11. Міжнародні відносини та зовнішня політика Франкської держави

Меровінги. Хлодвіг (481 — 511 рр.). Завоювання Аквітанії (507 р.), Бургундії (534 р.), Провансу (536 р.). Підкорення лангобардських племен. Розкол Франкського королівства за останніх Меровінгів. Нейстрія. Австразія. Бургундія. Аквітанія. Посилення влади майордомів. Посилення роду Арнульфінгів. Карл Мартелл (715 — 741 рр.). Завоювання Карлом Мартеллом Нейстрії, Аквітанії, Провансу, германських зарейнських племен. Боротьба проти арабів. Битва при Пуатьє (732 р.). Пипін Короткий (741 — 768 рр.). Франкське посольство 751 р. до Риму. Рада в Суассоні (листопад 751 р.). Посольство Стефана II до Пірина Короткого (754 р.). Антилангобардський союз католицької церкви та короля франків. Франко-лангобардський договір 754 р. утворення Папської області (756 р.).

Дипломатія Карла Великого (768 — 814 рр.). Приєднання Лангобардського королівства (774 р.). Похід на Піренейський півострів проти арабів (778 р.). Приєднання Барселони (801 р.) та утворення Іспанської марки. Саксонські війни (772 — 802 рр.). Битва при Везері (782 р.). Приєднання Баварії (788 р.) та Каринтії. Війни проти Аварського каганату (788 — 803 рр.).

Утворення імперії (25 грудня 800 р.). Територіально-адміністративний устрій імперії. Відносини з Візантією. Династичний договір Франкського королівства та Візантії від 781 р. Франкське посольство 802 р. до Константинополю. Франко-візантійські військові дії 806 — 807 та 808 — 809 рр. Договір 810 р. між Візантією та Карлом Великим. Відносини з Східною християнською церквою. Дипломатичні відносини з європейськими державами. Відносини з Арабським халіфатом.

Розпад імперії Карла Великого. Розподіл імперії в 817 р. Людовиком Благочестивим (814 — 840 рр.). Союз Карла Лисого та Людовіка Німецького проти Лотаря. Страсбурзька присяга (840 р.). Верденський договір (843 р.) про розподіл імперії.

Феномен феодальної роздрібненості Європи. Інститут права приватної війни. “Приватна” дипломатія. Герольди. Приватні війни в Англії, Франції, Священній Римській імперії.

Тема 12. Зовнішня політика Арабського халіфату

Арабські племена в VI ст. Візантійська та іранська експансії на Арабський півострів. Гасаніди та лахміді. Арабські посольства до Візантії.

Мухаммед. Переговори між Мухаммедом та Мекканською громадою. Дипломатичні відносини з Візантією, Персією, Аксумом, Єгиптом, Оманом. Єменом.

Дипломатичні відносини з Сирією (627 р.). Посольство Мухаммеда до Візантії (629 р.). Похід на Мекку в 630 р. та її завоювання. Дипломатичні відносини з арабами-християнами.

Військові дії проти Персії. Арабське посольство до Ктесифону. Битва під Кадисією (вересень 636 р.). Захват Ктесифону (березень 637 р.). Підкорення Вавилонії (637 р.). Битва під Нехавендом (642 р.).

Система мирних договорів арабів з навколишнім населенням. Зимії. Утворення халіфату. Відносини з франкською державою. Війни проти Візантії, Ірану. Завоювання Північної Африки, Піренейського півострову.

Абассидський халіфат. “Диван ар-рісалет”. Посольська справа в халіфаті. Нізам уль-Мульк. Вплив візантійської та іранської традицій на дипломатію халіфату.

Тема 13. Міжнародні відносини та зовнішня політика Священної Римської імперії

Утворення Священної Римської імперії (962 р.). Салічна династія (1024 — 1125 рр.). Відносини імперії та Папства. Питання про інвеституру. Генріх IV (1056 — 1106 рр.). Григорій VII. Реформа церкви в системі міждержавних відносин в Європі. Союз Риму та норманів. Зовнішня політика Григорія VII. Вормський сейм 1076 р. Латеранський собор 1076 р. Каносський інцидент (1077 р.). Феномен антипапства в середньовічній Європі. Генріх V (1106 — 1125 рр.). Вормський конкордат 1122 р.

Імперія Штауфенів (1138 — 1254 рр.). Фрідріх I Барбаросса (1152 — 1190 рр.). Італійський вектор зовнішньої політики імперії за Фрідріха I. Констанцька угода Євгенія III та Фрідріха II (1153 р.). Військові дії в Італії в 1154 р. Папи Віктор IV та Олександр III.

Похід 1158 р. до Італії. Ронкальські постанови 1158 р. Веронська ліга (1164 р.). Військові дії Фрідріха I проти Веронської ліги (1166 р.).

Ломбардська ліга (1166 р.). Військовий похід 1174 р. до Італії. Битва при Леньяно (29 травня 1176 р.). Переговори Риму та Фрідріха I. Венеціанський конгрес (1177 р.). Конгрес у Констанці (1183 р.). Залучення до сфери імперського впливу центральноєвропейських держав. Зовнішня доктрина Священної Римської імперії. Отгон Фрейзінгенський. Династичний шлюб Генріха VI (1191 — 1197 рр.) та Констанції, королеви Сициліанської. Договір Фрідріха I та Філіпа I Августа (1187 р.).

Папа Інокентій III (1198 — 1216 рр.). Встановлення в Європі системи васалітету від Риму. Конфлікт Риму та Іоанна Безземельного. Відносини Інокентія III та Філіпа II Августа. Система дипломатичних представництв при папському дворі.

Фрідріх II Гогенштауфен (1212 — 1250 рр.). Династичне об'єднання Священної римської імперії та Сицилії. Папа Григорій IX (1227 — 1241 рр.). Договір Фрідріха II та єгипетського султана Ель-Каміля. Повернення Єрусалиму (1229 р.). Дипломатичні та військові дії Григорія IX проти Фрідріха II. Зустріч в Ананьї (1230 р.). Інокентій IV. Військові дії північноіталійських міст та Франції проти імперії.

Рудольф I Габсбург (1273 — 1291 рр.). Приєднання Австрії. Ганза. Східний напрям зовнішньої політики імперії. Походи проти вендів (1147 р.). Розповсюдження німецьких поселень на Сході Європи. Підкорення Лівонії (1231 р.). Пруссії. Тевтонський орден.

Утворення Швейцарського союзу (1291 р.). Битва при Моргартені (1315 р.). Швабська війна (1499 р.). Союз швейцарських кантонів. Об'єднання Швабського та Рейнського міських союзів (1381 р.). Війна проти Баварського герцогства (1388 р.).

Генріх VII Люксембург (1308 — 1313 рр.). Династичний союз з Чехією. Поход у Італію. Людвіг Баварський (1314 — 1347 рр.). Папа Іоан XXII. Військовий похід Людвіга Баварського в Італію в 1327 — 1330 рр.

Карл IV Люксембург (1346 — 1378 рр.). “Золота булла” Карла IV. Сигізмунд (1410 — 1437 рр.). Антигуситські походи в Чехію. Фрідріх III Габсбург (1440 — 1493 рр.). Послаблення імперії. Поразка Тевтонського ордену від Польщі (1466 р.). Відокремлення від імперії Шлезвігу та Гольштейну (1460 р.). Приєднання до Франції Провансу (1481 р.). Боротьба Угорщини та імперії за Австрію. Династичний союз Максиміліана Габсбурга та Марії Бургундської. Приєднання до імперії Нідерландів.

Тема 14. Міжнародні відносини та зовнішня політика Франції в XII — XV ст.

Виникнення національної Французької держави. Поступове посилення тенденцій централізації державної влади. Людовик VII (1137 — 1180 рр.). Діяльність Філіпа II Августа (1180 — 1223 рр.). Зменшення володінь англійських королів у Франції за часів Іоанна Безземельного (1199 — 1216 рр.). Приєднання до Франції Нормандії, Мену, Анжу, Турені (1202 — 1206 рр.). Битви при Бувіне (27 липня 1214 р.) та Ларош-о-Муані (липень 1214 р.). Людовик IX. Відносини з Арагоном та Кастилією. Військові дії проти Генріха III Англійського. Приєднання Пуату, Лімузена, Перигору. Паризький мирний договір 1259 р. між Францією та Англією.

Відносини Франції та Монгольської імперії. Посольство Рубруквіса до хана Мунке (1262 — 1254 рр.). Посольство хана Аргуна до Філіпа IV Красивого (1288 р.). Дипломатична діяльність Філіпа IV. Встановлення основних принципів дипломатії. Приєднання до Франції Провансу (1294 р.). Франко-шотландський союз 1295 р. (Паризький договір).

Сициліанське та арагонське питання в дипломатичній діяльності Філіпа IV. Франко-кастильський союз 1288 р. Тарасконський міжнародний конгрес (1291 р.).

Протистояння Філіпа IV та Боніфація VIII. Фландрське питання зовнішньополітичній діяльності Філіпа IV. Повстання фландрських міст. Битва при Куртре. Мирний договір 1305 р.

Столітня війна (1337 — 1453 рр.). Філіп VI Валуа. Едуард III Англійський. Формування міжнародних союзів в Європі напередодні війни. Единбурзький союзний договір Франції та Шотландії 1328 р. Союз Едуарда III та Людовика Баварського (серпень 1337 р.). Дипломатичні корки Едуарда III щодо піренейських країн.

Перший період війни (1337 — 1360 рр.). Битва при Слейсі (24 червня 1340 р.). Дії папи Бенедикта XII проти Едуарда III. Розрив німецько-англійського союзу (1341 р.). Франко-англійське перемир'я 1341 — 1345 рр. Військові дії під Кале в 1347 р. Спроби мирних переговорів в 1354 р. Іоан II Добрий (1350 — 1364 рр.). Чорний принц. Битва при Пуатьє (19 вересня 1356 р.). Лондонський мирний договір. Мирний договір в Бретані (травень 1360 р.). Карл V (1364 — 1380 рр.).

Другий етап (1369 — 1396 рр.). Реформа французької армії. Звільнення більшої частини Франції від англійців. Посилення позицій французької дипломатії в Європі. Перехід Бретані під сюзеренітет Франції (1365 р.). Франко-наваррський договір (1365 р.). Династичний союз Франції та Фландрії (1368 р.). Англо-шотландський мирний договір 1369 р. Франко-шотландський союз 1371 р. Дипломатична боротьба за Піренеї. Боротьба за кастильський престол (1365 — 1369 рр.). Франко-кастильський союзний договір 1368 р.

Карл VI Валуа (1380 — 1422 рр.). Мирні переговори 1386 — 1389 рр. Дії шотландської армії проти Англії. Битва при Оттерберні (1388 р.). Англо-бретонський та англо-наваррський союзи. Франко-англійське перемир'я 1389 р. Ам'єнська міжнародна конференція 1391 — 1392 рр. Франко-англійське перемир'я від 1396 р. Династичний союз Франції та Англії.

Відновлення франко-англійського протистояння за Генріха V Ланкастера (1413 — 1422 рр.). Англійські претензії на французькі землі.

Третій етап війни (1415 — 1420 рр.). Битва при Азенкурі (24 жовтня 1415 р.). Англо-бургундський союз (1416 р.). Вторгнення англійської армії в Нормандію. Бургундський наступ на Париж. Взяття Парижу бургундцями (травень 1418 р.). Проголошення дофіна Карла регентом Франції (1418 р.). Укладення союзних договорів з Шотландією та Кастилією.

Відносини Франції та Бургундії. Франко-бургундські переговори. Жан Безстрашний (1404 — 1419 рр.). Укладення союзу дофіна Карла та Бургундії (1418 р.). Вбивство Жана Безстрашного в 1419 р. Укладення англо-бургундського союзу (1419 р.). Філіп Добрий (1419 — 1467 рр.). Договір в Труа (21 травня 1421 р.) між Генріхом V Ланкастером та Карлом VI Валуа. Карл VII Валуа (1422 — 1461 рр.).

Четвертий етап війни (1420 — 1453 рр.). Підтвердження франко-шотландського союзу (1424 р.). Участь шотландців в військових діях у Франції проти Англії. Переговори з Бретанню. Жанна д'Арк. Зняття облоги Орлеану (8 травня 1429 р.). Коронація Карла VII в Реймсі (17 липня 1429 р.).

Дипломатична боротьба Англії та Франції за союзників. Англо-шотландські переговори (1420 — 1435 рр.). Конференція в Аррасі (1435 р.). Франко-англійські переговори. Франко-бургундський договір 1435 р. Військові дії 1441 — 1443 рр. Турське перемир'я 1444 — 1449 рр. Французьке посольство до Англії 1445 р. Відновлення військових дій Карлом VII в 1449 р. Звільнення Нормандії та Бретані (1449 — 1450 рр.). Прийняття герцогом Бретані васальних обов'язків по відношенню до Франції. Битва при Формін'ї (10 квітня 1450 р.). Звільнення Гієні. Битва при Шатільоні (16 липня 1450 р.). Бордоський мирний договір (19 жовтня 1453 р.).

Дипломатія Людовіка XI. Створення системи “прагматичної” дипломатії. Карл Сміливий (1467 — 1477 рр.). Боротьба проти Ліги суспільного блага (1465 р.). Конфланський мир 1465 р. між Людовиком XI та Карлом Сміливим. Договір з Лігою в Сен-Море (1465 р.). Відносини з Англією. Система фінансових заохочень по відношенню до англійських урядовців. Мирний договір Англії та Франції (1475 р.). Дипломатична боротьба Карла XI проти Бургундії. “Вічний союз” Франції та швейцарських кантонів. Знищення Бургундії. Битва при Нансі (1477 р.). Посольська служба та дипломатичний корпус часів Людовіка XI. Діяльність Філіпа де Комміна (1447 — 1511 рр.).

Тема 15. Міждержавні відносини в Італії в XI — XV ст.

Формування політичної карти середньовічної Італії. Економічна роль італійських держав в тогочасній Європі. Залежність Італії та Сицилії від іноземних держав.

Завоювання Південної Італії норманами. Розвиток південноіталійських міст. Утворення Сіцилійського королівства (1130 — 1282 рр.). Роджер II. Вільгельм II.

Вормський конкордат (1122 р.). Прийняття хартій вільностей Пізи, Сієни, Лукки, Мілану та Флоренції. Утворення партій гвельфів та гіббелінів. Римська республіка Арнольда Брешианського (1143 — 1155 рр.). Союз імператора Фрідріха I та Адріана IV проти італійських міст-республік. Похід проти Мілану (1161 — 1162 рр.). Ронкальська рада. Веронська ліга Мілану, Венеції, Верони, Падуї, Віченци (1165 р.). Союз Веронської луґи з Бергамо, Мантуєю, Брешею, Феррарою, Кремоною — утворення Ломбардської ліги (1167 р.). Битва при Леньяно (29 травня 1176 р.). Константський мирний договір 1183 р.

Розвиток італійської дипломатії в XII — XV ст. Політична карта Італії. Сеньйорії та принципати. Протистояння гвельфської та гіббелінської партій.

Консульська служба. Встановлення тісних зв'язків з Іспанією.

Папська держава. Територіальне розширення Папської області в XI — XIII ст. Приєднання частини Тоскани, Сполетто, Беневетто, Романьї, Марки, Умбрії. Посилення децентралізаційних тенденцій в XIV ст. “Авіньонське полонення пап” (1309 — 1377 рр.). Рух Коло ді Рієнцо (1347 р.). Олександр VI Борджіа (1492 — 1503 р.). Утворення держави Чезаре Борджіа в Роман'ї. Приєднання Ріміні, Фаенци, Урбіно.

Венеціанська дипломатія. Республіка Святого Марка. Венеціанська експансія на Балкани. Експедиція 1000 р. до Істрії, Пули, Задара. Підкорення Хорватії. Норманська загроза в XI ст. Венеціансько-візантійський союз 1082 р. Морська битва при Драчі (1081 р.). Венеціансько-норманські переговори (1085 р.). Угорський наступ на Далмацію (IX — XI ст.). Коломан — король Угорщини (1095 — 1114 рр.). Мирний договір Венеції та Угорщини (60-ті рр. XI ст.). Участь Венеції в хрестових походах. Договір Венеції та Танкреда від 1100 р. Битва при Аскалоні (1123 р.). Доменіко Мік'еле. Трактат про підтвердження статусу венеціанських колоній в Сирії (1124 р.). Договір Венеції з Антіохійським князівством (1153 р.). Венеціансько-сицилійський договір 1154 р. Погіршення візантійсько-венеціанських відносин в 1170 — 1171 рр. Венеціанська морська експедиція 1171 р. до Візантії. Венеціансько-візантійські переговори 70 — 80 рр. XII ст. Венеціансько-єгипетські та венеціансько-багдадські відносини останньої чверті XII ст. Венеціансько-сицилійський договір 1175 р. Вірмено-венеціанський договір від 1202 р. Енріко Дандоло. Участь Венеції в IV Хрестовому поході. Договір Венеції з хрестоносцями (1201 р.). Переорієнтація хрестоносців на Балкани. Захоплення Задару (листопад 1202 р.). Договір про розподіл Візантійської імперії (березень 1204 р.). Венеціансько-угорський договір 1244 р. Візантійсько-венеціанський договір 1268 р. Приєднання Криту. Венеціанські колонії в Візантії. Венеціансько-османські відносини. Поступовий занепад Венеціанської республіки в XVI — XVII ст. Дипломатична служба Венеціанської республіки. Агентурна діяльність та політичні вбивства як засіб дипломатії. Регламентация діяльності посольств. Обов'язки дипломатів. Кур'єрська служба.

Флорентійська дипломатія. Соціально-економічний та політичний розвиток Флоренції в XIII — XV ст. Козімо Медичі. Участь видатних гуманістів в міжнародній діяльності італійських держав. Л. Медичі (1449 — 1492 рр.). Завоювання Пізи, Вольтерри. Н. Макиавеллі.

Дипломатична діяльність Мілану. Посилення ролі Мілану в Ломбардії на протязі XIII — XIV ст. Війна Мілану та Верони (1387 р.). Джан-Галеаццо Вісконті. Утворення Міланського герцогства (1395 р.). Завоювання Падуї, Болоньї, Перуджи, Лукки. Боротьба проти Флоренції. Франческо Сфорца. Лодовіко Моро (1479 — 1508 рр.).

Піза. Спільні з Венецією дії проти арабів у Західному Середземномор'ї (IX — XI ст.). Захват Ельби, Корсики, Сардинії (XI ст.). Морська експедиція на Балеари (1113 — 1114 рр.). Економічна експансія Пізи в Північній Африці. Участь в хрестових походах. Пізансько-генуезьке протистояння (XIII ст.). Битва при Мелорії (1284 р.). Підкорення Пізи Флоренцією (1406 р.).

Генуезька республіка. Отримання Генуєю від імператора Фрідріха I Барбаросси права на володіння Лігурією (1162 р.). Участь в хрестових походах. Отримання привілеїв від Візантії (1155 р.). Участь у відновленні Візантійської імперії та візантійсько-генуезький договір 1261 р. Відносини з Золотою ордою. Участь в Реконкісті. Боротьба проти Венеції. Битва при Курцолі (1298 р.). Військові дії між Венецією та Генуєю в 1350 — 1355 рр. за території Візантії та Причорномор'я. Венеціансько-генуезька війна 1378 — 1381 рр. Битва при Кьодже (1380 р.).

Італійські війни (1494 — 1559 рр.). Дипломатичні дії напередодні військових дій. Союз Мілану, Венеції та Франції (січень 1492 р.). Союз Папства, Венеції, Мілану проти Неаполю (25 квітня 1493 р.). Барселонський договір Франції та Іспанії (січень 1493 р.). Санлський договір (травень 1493 р.). Італійський похід Карла VIII (1494 р.). Посольство Ф. де Комміна у Венецію. Взяття Неаполю Карлом VIII. Створення антифранцузького союзу Венеції, Мілану, Папської держави, СРІ, Іспанії (Венеціанська ліга). Поразка та відступ Карла VIII у Францію.

Договір Франції та Іспанії про розподіл Неаполітанського королівства (листопад 1497 р.). Другий етап війни (1499 — 1504 рр.). Венеціансько-османська війна 1499 — 1503 рр. Мир 1503 р. Взяття французами Мілану (1499 р.). Договір 1500 р. про розподіл

Неаполітанського королівства. Поділ королівства та початок військових дій між Іспанією та Францією. Витіснення французької армії з Неаполітанського королівства (1504 р.).

Іспансько-французькі переговори в Блуа (вересень 1504 р.). Імперсько-венеціанська війна (1508 р.). Договір Франції та СРІ в Камбре (грудень 1508 р.). Утворення антивенеціанської коаліції у складі Франції, імперії, Іспанії, Павії, Феррари, Мантуї. Військові дії союзників проти Венеції. Діяльність венеціанської дипломатії з розколу Камбреської ліги. Вторгнення французької армії до Папської області (1511 р.). Священна ліга (жовтень 1511 р.). Юлій II (1503 — 1513 рр.). Військові дії Священної ліги проти Франції. Знищення Флорентійської республіки (вересень 1512 р.). Захоплення Іспанією Наварри (1512 р.). Приєднання СРІ до Священної Ліги (1512 р.). Іспано-французьке перемир'я 1513 р. Англо-французький союзний договір (1514 р.). французький наступ на Ломбардію. Битва при Маріньяно (13 — 14 вересня 1515 р.). Вічний мир Франції та Швейцарської республіки (листопад 1516 р.). Камбрейський договір Франції, Іспанії, Священної римської імперії (березень 1517 р.).

Військові дії 1521 — 1526 рр. за Мілан. Наслідки об'єднання Іспанії та СРІ для Італії. Битва при Павії (25 лютого 1525 р.). Переговорний процес 1525 — 1526 рр. Франко-англійські та франко-османські переговори. Коньякська ліга з Франції, Папства, Венеції, Генуї, Флоренції, Мілану (2 травня 1526 р.). Військові дії Франції в Італії в 1528 р. Поразка французької армії під Міланом (серпень 1528 р.). Іспансько-папська угода від 15 березня 1529 р. Штурм Риму імперськими військами 6 травня 1529 р. Переговори Риму та імперії в 1529 р. Захват імперською армією Флоренції (12 серпня 1529 р.). Визнання італійськими державами сюзеренітету імперії.

Барселонський мир 29 липня 1529 р. Камбрейський мир імперії, Франції, Англії, Савойї (серпень 1529 р.).

Окупація Мілану імперськими військами (жовтень 1535 р.). Військові дії 1536 — 1538 рр. Захват Францією Савойї, частини П'ємонт. Перемир'я в Ніцці (червень 1538 р.). Військові дії 1542 — 1544 рр. Франко-османський союз. Вторгнення іспанської армії до Шампані (1544 р.). Наступ на Париж. Захват англійцями Булоні. Мир в Креспі (вересень 1544 р.). Франко-папські переговори спільні дії проти імперії.

Військові дії 1551 — 1559 рр. Генріх II (1547 — 1559 рр.). Головні ТВД: італійський, лотаринзько-фландрський, трансільванський. Союзний договір Франції та німецьких протестантських князів (1552 р.). Приєднання Мецу, Тулю, Вердену. Перемир'я в Воселлі (лютий 1556 р.). Таємний союз папи Павла IV (1555 — 1559 рр.) та Франції. Вторгнення іспанської армії герцога Альби до Італії. Відновлення франко-іспанських військових дій в 1557 р. Оголошення Англією війни Франції (червень 1557 р.). Битва при Сен-Кантені (10 серпня 1557 р.). Звільнення французькими військами порту Кале (січень 1558 р.). Мир в Като-Кабрезі (2-3 квітня 1559 р.). Генуезька криза 1575 р.

Тема 16. Міжнародні відносини в XVI – XVII ст.

Особливості розвитку міждержавних відносин в XVI — I половині XVII ст. Поступове формування капіталістичних відносин. Великі географічні відкриття. Зміни в основних торгових шляхах. Формування Атлантичного циклу міжнародних відносин.

Іспанське домінування в Європі в XVI ст. Посилення економічної та політичної могутності Франції та Англії. Боротьба за економічні та політичні переваги як домінанта дипломатичних відносин. Політична централізація європейських держав. Принцип “державного інтересу”. Ідеї Н. Макіавеллі (1469 — 1527 рр.). Основні принципи державної політики за Н. Макіавеллі. Формування дипломатичної служби, посольств, диппошти. Еволюція дипломатичного церемоніалу. Поява наукових праць в галузі дипломатії. Альберіко Джентілі “О посольствах” (1585 р.). Гуго Гроцій (1585 — 1645 рр.). “О праві війни та миру” (1625 р.).

Основні проблеми міжнародних відносин. Зіткнення економічних та політичних інтернів Іспанії, Франції, Англії., Голландії на заході. “Східне питання” — відносини

європейських держав та Османської імперії. Боротьба за панування над Балтійським басейном.

Боротьба Франції та Іспанії на континенті. Боротьба Англії та Іспанії за володіння морями. Нідерландська революція і формування Голландської республіки. Послаблення Іспанії наприкінці XVI — XVII ст. Період французької гегемонії в Європі XVII ст. Боротьба Англії та Голландії за панування на морях.

Передумови утвердження іспанської гегемонії в XVI ст. Результати Великих географічних відкриттів. Карл I (з 1516 р.) — король Іспанії. Карл V — імператор СРІ (з 1519 р.). Соціально-економічне становище Іспанії.

Зовнішньополітична доктрина Карла V. Ідея універсалістської християнської держави. Боротьба Карла V проти протестантського Шмалькальденського союзу (1531 р.). Моріц Саксонський. Аугсбургський релігійний мир (1555 р.). Дипломатична боротьба навколо Філіпа Габсбурга та Марії Тюдор. Зречення Карла V та розпад імперії Габсбургів.

Філіп II Габсбург (1556 — 1598 рр.). Зовнішня політика Іспанії в II половині XVI ст. Відлучення Філіпа II від церкви Павлом IV. Італійський похід герцога Альби. Мирний договір 1555 р. між Іспанією та Римом. Вторгнення англо-іспанської армії герцога Савойського у Північну Францію. Битва при Сен-Кантені (серпень 1575 р.). Мирний договір в Като-Компрезі (2 квітня 1559 р.).

Нідерландська революція II половини XVI ст. Фламандське посольство до герцогині Маргарити (1566 р.). Повстання 1566 — 1567 рр. в Південних Нідерландах. Правління герцога Альби. Військові дії 1572 — 1585 рр. Відокремлення Голландії та Зеландії (1575 р.).

Приєднання Португалії (1580 — 1581 рр.). Вторгнення Альби до Португалії (1580 р.). Битва при Алькантарі (1580 р.).

Англо-іспанська війна. “Непереможна армада”. Розгром іспанського флоту (1588 р.). Захват Кадісу (1596 р.).

Французький вектор зовнішньої політики Філіпа II. Підтримка Священної Ліги. Ізабелла Габсбург. Військові дії проти Генріха IV Наваррського. Мир 1598 р.

Військові дії проти Порту. Османська експансія в Європу в XVI ст. Битва при Лепанто (1571 р.). Іспанська експансія в Північній Африці.

Тенденції економічного та політичного занепаду Іспанії в I пол. XVII ст. Філіп III (1598 — 1621 рр.). Іспано-нідерландське перемир'я 1609 р. Участь Іспанії в Тридцятирічній війні. Філіп IV (1621 — 1665 рр.). Військові дії в Нідерландах, Німеччині, Північній Італії. Захоплення французькою армією Руссільону (1638 р.). Французька військові експедиція в Каталонію в 1639 р.

Посилення Франції на міжнародній арені в XVI — I половині XVII ст. Карл VIII (1483 — 1498 рр.). Людовик XII (1498 — 1515 рр.). Франциск I (1515 — 1547 рр.). Генріх II (1547 — 1559 рр.).

Формування основних напрямів зовнішньої політики Франції в XVI — I половині XVII ст. Італійські війни. Франко-іспанське протистояння. Битва при Павії (1525 р.). Зближення Франції з Османською імперією. Угода про “капітуляції”. Іоанн Франджипані. Османське вторгнення в Угорщину. Франко-османський союзний договір 1535 р. Дипломатичні відносини з німецькими протестантськими князями.

Дипломатична боротьба під час релігійних війн у Франції. Генріх III. Союз Генріха III та Генріха, короля Наваррського. Вбивство Гізів. Діяльність кардинала Гаєтано. Союз Священної Ліги та Іспанії. Вбивство Генріха III. Дії іспанської армії в Бретані, Лангедоці, Провансі. Наступ іспанської армії Олександра Фарнезе на Руан. Генріх IV (1589 — 1610 рр.). Діяльність Генріха IV з проблеми міжнародного визнання. Іспансько-французький мирний договір у Вервені (2 лютого 1598 р.). Основні принципи зовнішньої політики. Максиміліан Сюллі (1560 — 1641 рр.). “Принцип державного господарства”. Питання визначення природних кордонів Франції. “Великий задум” Генріха IV. Принцип

“політичної рівноваги” в діяльності Генріха IV. Відносини з Англією. Діяльність Генріха IV по визнанню незалежності Нідерландів.

Дипломатичні відносини з Портою. Посольства С. де Брива та Ж. де Гонто-Бірона до Стамбулу. Франко-османський договір 1604 р. Відносини з німецькими протестантськими князівствами. Вбивство Генріха IV (1610 р.). Франко-іспанський договір 1612 р.

Людовик XIII (1610 — 1643 рр.). Арман дю Плессі Ришельє (1624 — 1642 рр.). Формування концепції “державного інтересу” та “природних кордонів” Франції. Концепція Пантеро-Лефевра.

Тридцятирічна війна (1618 — 1648 рр.). Передумови початку війни. Посилення імперської експансії в протестантських землях. Збройне повстання в Чехії (травень 1618 р.).

Чеський період війни (1618 — 1623 рр.). Позбавлення імператора Матвія чеської корони та проголошення королем Фрідріха, курфюрста Пфальцьського. Поширення військових дій на Сілезію, Моравію, Нижню Австрію, Угорщину.

Датський період війни (1625 — 1629 рр.). Франко-датські переговори.

Шведський період війни (1630 — 1636 рр.). Підтримка Францією військових дій Швеції. Імператорський сейм в Регенсбурзі. Посольство Б. де Леона. Отець Жозеф (1577 — 1648 рр.). Відставка А. Валленштейна. Франко-шведський союз (1631 р.). Посилення Швеції на Балтійському морі. Вбивство Густава Адольфа (1632 р.).

Французько-шведський період війни (1635 — 1648 рр.). Основні проблеми СРІ. Празький мир 1635 р. між Фердинандом II Габсбургом та курфюрстом Саксонським. Регенсбурзький рейхстаг (осінь 1640 р.). Битва при Брейтенфельді (2 листопада 1642 р.). Наступ шведів на Чехію (1644 — 1645, 1648 рр.). Битва при Янкові (6 березня 1645 р.). Переговори Максиміліана Баварського та Франції. Ульчське перемир'я Баварії та Франції 1647 р. Військові-політичні невдачі Іспанії. Французько-іспанська битва при Рокруа (19 травня 1643 р.). Іспансько-голландський мирний договір 1647 р. Внутрішньополітичне протистояння в Швеції між партіями “війни” (А. Оксеншерна) та “миру” (королева Кристина).

Переговори в Мюнстері (1644 — 1648 рр.) та Оснабрюці (1645 — 1648 рр.). Дипломатичне протистояння імперії та Франції. Прийняття прелімінарного миру. М. Траутмансдорф. Вирішення територіальних питань. Діяльність Фрідріха Вільгельма, курфюрста Бранденбурзького. Дипломатичне зближення Данії та Голландії. Досягнення релігійної згоди (липень 1647 р.). Проблема внутрішньополітичного устрою СРІ. Утвердження незалежності Голландії. Договір 24 жовтня 1648 р. в Мюнстері. Джуліо Мазарині.

Французько-іспанська війна. Фронда. Військові дії в Фландрії та Бордо. Мирні переговори 1656 р. Франко-іспанський союзний договір. Піренейський мирний договір (1659 р.). Династичний союз Людовика XIV та Марії-Терезії.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семинар 1. Міжнародні відносини в регіоні Месопотамії

Постановка проблеми.

1. Міждержавні відносини в період Шумеру та Аккаду.
2. Зовнішня політика вавилонського царя Хаммурапі.
3. Зовнішня політика Хетської держави.
4. Міжнародні відносини Новоавилонського царства.

Джерела та література

1. Белявский В.А. Вавилон легендарный и Вавилон исторический. — М.: Мысль, 1971. — 319 с.
2. Грант М. История древнего Израиля: Пер. с англ. — М.: ТЕРРА. — Книжн. Клуб, 1998. — 336 с.
3. Дандамаев М.А. Политическая история Ахеменидской державы. — М., 1985.
4. Древние цивилизации / Под ред. Г.Н. Бонгард-Левина. — М.: Мысль, 1989. — 479 с.
5. Заблонска Ю. История Ближнего Востока в древности. — М., 1989.
6. Заблоцка Ю. История Ближнего Востока в древности / Пер. с польск. — М.: Наука, 1989. — 415 с.
7. История Востока: В 2-х т. — М.: Высш. шк., 1994.
8. История Древнего Востока. Материалы по историографии: Учебное пособие / Под ред. В.И. Кузицина, А.Л. Вигасина. — М.: Изд-во МГУ, 1991. — 200 с.
9. История Древнего Востока// Под ред. И.М. Дьяконова..Т.1. Ч.1-2. — М., 1983-1988.
10. Источниковедение истории Древнего Востока: Учебник / Под ред. В.И. Кузицина. — М.: Высш. шк. — 1984. — 392 с.
11. Кремгель-Брандт О. Вавилонская башня: легенды и история / Пер. нем. И.Л. Дунаевской. — М.: Наука, 1991. — 157 с.
12. Крижанівський О.Г. Історія Стародавнього Сходу: Курс лекцій. — К.: Либідь, 1996. — 479 с.
13. Крижанівський О.Г. Історія Стародавнього Сходу: Підручник. — К.: Либідь, 2000. — 592 с.
14. Маккуин Дж. Хетты и их современники в Малой Азии. — М., 1983.
15. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке. — М.: Наука, 1987. — 313 с.
16. Мелларт Дж. Древнейшие цивилизации Ближнего Востока / Пер. с англ. и ком. Е.В. Антоновой. — М.: Наука, 1982. — 149 с.
17. Оппенгейм А.Л. Древняя Месопотамия. Портрет погибшей цивилизации: Пер. с англ. — изд. 2-е, испр. и доп. / посл. М.А. Дандамаева. — М.: Наука, 1990. — 319 с.
18. Очерки истории Древнего Востока / В.С. Воробьев-Десятовский, Р.Ф. Итс, Л.А. Липин, Н.С. Петровский / Под общ. ред. В.В. Струве. — Л.: Учпедгиз, 1956. — 276 с.
19. Садаев Д.Ч. История Древней Ассирии. — М., 1979.

Методичні вказівки до семінарських занять

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Особливу увагу слід звернути на зовнішню політику Вавилонського царства періоду царя Хаммурапі, задіявши при цьому історичне джерело, відоме як «Закони Хаммурапі». Необхідно проаналізувати, яким чином вони вплинули на реалізацію зовнішньої політики царства. Крім того, необхідно приділити увагу періоду Нововавилонського царства, його взаємовідносинам з державами Східного Середземномор'я, Єгиптом, Мідією та Персією.

Семінар 2. Міжнародні відносини Давньої Індії та Давнього Китаю

Постановка проблеми.

1. Зовнішня політика держави Маур'їв.
2. Міжнародні відносини держави Гуптів.
3. Теоретичні засади зовнішньої політики в Давній Індії.
4. Зовнішня політика Давнього Китаю в період династії Цинь (221 — 206 рр. до н.е.).
5. Зовнішня політика Давнього Китаю в період династії Хань (206 — 220 рр. н.е.).
6. Теоретичні засади зовнішньої політики Китаю в працях китайських філософів.

Джерела та література

1. Васильев Л.С. Проблемы генезиса китайского государства. — М., 1983.
2. Древние цивилизации / Под ред. Г.Н. Бонгард-Левина. — М.: Мысль, 1989. — 479 с.
3. История Востока: В 2-х т. — М.: Высш. шк., 1994.
4. История Древнего Востока. Материалы по историографии: Учебное пособие / Под ред. В.И. Кузищина, А.Л. Вигасина. — М.: Изд-во МГУ, 1991. — 200 с.
5. Источниковедение истории Древнего Востока: Учебник / Под ред. В.И. Кузищина. — М.: Высш. шк. — 1984. — 392 с.
6. Крижанівський О.Г. Історія Стародавнього Сходу: Курс лекцій. — К.: Либідь, 1996. — 479 с.
7. Крижанівський О.Г. Історія Стародавнього Сходу: Підручник. — К.: Либідь, 2000. — 592 с.
8. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке. — М.: Наука, 1987. — 313 с.
9. Очерки истории Древнего Востока / В.С. Воробьев-Десятковский, Р.Ф. Итс, Л.А. Липин, Н.С. Петровский / Под общ. ред. В.В. Струве. — Л.: Учпедгиз, 1956. — 276 с.
10. Феномен восточного деспотизма: структура управления и власти. — М., 1993.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

При розгляді питань семінару слід зосередити увагу на аналізі історичних джерел з історії Давньої Індії та Давнього Китаю, дослідити вплив релігійно-філософських концепцій на формування засад зовнішньої політики, причини та передумови виникнення першої китайської імперії Цинь.

Семинар 3. Міжнародні відносини та зовнішня політика Давнього Риму

Постановка проблеми.

1. Об'єднання Італії під владою Риму (V — I пол. III ст. до н.е.).
2. Пунічні війни в контексті міжнародних відносин в Східному Середземномор'ї (III — II ст. до н.е.).
3. Підкорення Греції. Римо-македонські війни (III — II ст. до н.е.).
4. Посилення зовнішньої експансії Римської республіки (в I пол. I ст. до н.е.):
 - посилення впливу Риму на Східному Середземномор'ї. Відносини з Понтійським царством. Війни з Парфією.
 - римське вторгнення на Іберійський півострів. Югуртинська війна (111 — 105 рр. до н.е.).
 - експансія Риму на північ. Війни проти германських племен.
5. Зовнішньополітична діяльність Гая Юлія Цезаря.
6. Утвердження римської імперії. Зовнішньополітична діяльність Октавіана Августа.
7. Зовнішня політика Римської імперії в I — III ст.
 - Римо-парфянські відносини. Вірменське питання.
 - Зовнішня політика Давньоримської імперії у Західній Європі.
8. М/н становище Римської імперії в IV ст. Розподіл імперії в 395 р.
9. Посилення експансії варварських племен на територію Римської імперії. Розпад Західної Римської імперії.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Підготовку до семінару слуд почати з аналізу історичних джерел та історіографії до теми. Також необхідно звернути увагу на причини та передумови піднесення могутності Риму, фактори, що вплинули на ефективність його зовнішньої політики щодо навколишніх народів та держав. Необхідно визначити основні етапи розвитку міжнародних відносин Давнього Риму, засоби та інструменти здійснення зовнішньої політики. Важливим є також визначення передумов занепаду імперії, роль варварських племен в цьому процесі.

Джерела та література

1. Гай Плиний Старший. Естественная история // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 267 — 268.
2. Гай Юлий Цезарь. Записки о галльской войне // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 263 — 267.
3. Геродиан. История императорской власти после Марка: В 8 кн. — С-П-б.: 1995. — 279 с.
4. Гиббон Э. История упадка и разрушения Великой Римской империи: В 7 кн.: Пер. с англ. — М.: Тера, 1997.
5. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян. — С-П-б.: Алетейя, 1995. — 592 с.
6. Грант М. Двенадцать цезарей: Пер с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 272 с.

7. Грант М. Разрушители Римской империи: Пер. с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 224 с.
8. Древний Рим: Книга для чтения / Под ред. Д.П. Каллистова, С.Л. Утченко. — 2-е изд., перераб. — М.: Учпедгиз, 1955. — 272 с.
9. Дуров В.С. Юлий Цезарь: Человек и писатель. — Л.: Изд-во Лен. ун-та, 1991. — 208 с.
10. История древнего Рима / Под ред. А.Г. Бокщанина, В.И. Кузицина. — М.: Высш. шк., 1972. — 336 с.
11. Ковалев С.И. Очерки истории Древнего Рима: Пособие для учителей. — М.: Учпедгиз, 1956. — 335 с.
12. Корнелий Тацит. Сочинения в 2 т. — С-П-б.: Наука, 1993. — 734 с.
13. Машкин Н.А. История Древнего Рима. — Л., 1956. — 611 с.
14. Маяк И.Л. Рим первых царей (Генезис римского полиса). — М.: Изд-во МГУ, 1983. — 272 с.
15. Моммзен Г. История Рима: В 8 кн. — С-П-б.: Наука, 1994.
16. Публий Корнелий Тацит // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 268 — 285.
17. Саллюстий Крисп Гай. Сочинения / Пер. В.О. Горенштейна. — М.: Наука, 1981. — 221с.
18. Страбон. География // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 267.
19. Хрестоматия по истории Древнего Рима: Учебное пособие для вузов по спец. “История” / Сост. И.А. Гвоздева и др. Под ред. В.И. Кузицина. — М.: Высш. шк., 1984. — 431 с.
20. Цезарь и Христос: Пер. с англ. — М.: Крон-ПРЕСС, 1995. — 736 с.
21. Цицерон. Диалоги. — М.: Ладомир-Наука, 1994. — 222 с.
22. Шифман Н.Ш. Цезарь Август. — Л.: Наука, 1990. — 200 с.

Семинар 4. Міжнародні відносини в Західній Європі в V — IX ст.

Постановка проблеми.

1. Міжнародні відносини варварських королівств в контексті розвитку процесу експансії на територію Римської імперії.
2. Зовнішня політика Франкського королівства в V — I пол. VIII ст.
3. Зовнішня політика Карла Великого (768 — 814 рр.).
4. Зовнішня політика Каролінгів (VIII — IX ст.).

Джерела та література

1. Бернштам А.М. Очерк истории гуннов. — Л., 1951.
2. Буданова В.П. Этнонимия племён Западной Европы. — М., 1991.
3. Видукинд Корвейский. Деяния саксов. — М., 1975.
4. Всемирная история: учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
5. Гай Плиний Старший. Естественная история // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 267 — 268.
6. Гай Юлий Цезарь. Записки о галльской войне // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 263 — 267.
7. Григорий Турский. История франков. — М., 1987.
8. Гуревич А.Я. Харитонович Д.Э. История средних веков: Учебник. — М., Интерпракс, 1995. — 336 с.
9. Древние германцы. Сборник документов. — М., 1937.
10. Ж. ле Гофф. Цивилизация средневекового Запада. — М., 1992.

11. Из анналов королевства франков // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 458.
12. Из хроники Фредегара // Григорий Турский. История франков // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 426.
13. Иордан. О происхождении и деянии гетов. — СПб., 1997.
14. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т. 1. — 640 с.
15. История средних веков: В 2-х т.6 Учебник для студ. ун-в / Под ред. С.Д. Сказкина. — Изд-во 2-е; перераб. — М.: Высш. шк., 1977. — Т. 1. — 471 с.
16. Корсунский А.Р. Готская Испания. М., — 1969.
17. Левандовский А.П. Карл Великий. Через Империю к Европе. М., 1995.
18. Лоршские анналы // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 458 — 470.
19. Люблинская А.Д. Франция в начале XVII в.: 1610-1620. Л., 1959.
20. Правление Хлодвига // Григорий Турский. История франков // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 417.
21. Прокопий из Кесарии. Война с готами. — М., 1996.
22. Прокопий Кесарийский. Войны с персами. Война с вандалами. Тайная история. — М., 1993.
23. Публий Корнелий Тацит // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 268 — 285.
24. Страбон. География // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 267.
25. Удальцова З.В. Италия и Византия в VI в. — М., 1959.
26. Фавтье Р. Капетинги и Франция. СПб., 2001.
27. Франкское государство VI — I пол. VIII вв. // Григорий Турский. История франков // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 424 — 426.
28. Черкасов П.П. Кардинал Ришелье. М., 1990.
29. Эйнгард. Из жизнеописания Карла Великого // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 427.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

При підготовці до семінару слід приділити увагу аналізу процесу Великого переселення народів, розселенню германських племен на території Римської імперії, формуванню перших варварських королівств. Особливого значення набуває дослідження історії формування Франкського королівства, здійснення його зовнішньої політики щодо навколишніх держав, причини та передумови занепаду династії Меровінгів та передачі влади до рук Піпінідів. Необхідно визначити основні фактори, що сприяли розширенню

території імперії Карла Великого, особливості взаємовідносин з підвладними племенами Візантійською імперією та Римською церквою.

Семинар 5. Італія в міжнародних відносинах XII — XV ст.

Постановка проблеми.

1. Італійські міста-держави в контексті експансії Священної римської імперії на Апеннінський півострів в XI — I пол. XIII ст.
2. Зовнішня політика Папської держави.
3. Зовнішня політика Сицилійського королівства.
4. Зовнішня політика Венеціанської республіки.
5. Зовнішня політика Флорентійської сеньйорії та Пізи.
6. Зовнішня політика Генуї та Мілану.

Джерела та література

1. Бородин О.Р. Византийская Италия в VI-VIII вв. — Барнаул, 1991.
2. Всемирная история: учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
3. Гергей Е. История Папства. М., 1996.
4. Гуревич А.Я. Харитонович Д.Э. История средних веков: Учебник. — М., Интерпракс, 1995. — 336 с.
5. Из грамоты Гизульфа II, герцога лангобардского, своему отцу, аббату Захарию, о передаче кондомы в Папиано // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 544 — 545.
6. История Италии. Т.1-3. М., 1970-1971.
7. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т. 1. — 640 с.
8. История средних веков: В 2-х т.6 Учебник для студ. ун-в / Под ред. С.Д. Сказкина. — Изд-во 2-е; перераб. — М.: Высш. шк., 1977. — Т. 1. — 471 с.
9. Павел Диакон. История лангобардов // Хрестоматия по истории средних веков / под ред. С.Д. Сказкина. В 3 т. — Т. 1. — М.: Изд-во соц.-эконом. лит-ры, 1961. — С. 531 — 532.
10. Ролова А.Д. Торговля и банковская деятельность Флоренции во второй половине XVI и первой четверти XVII в. // Средние века. Вып. 42. 1978. С. 98-121.
11. Рутенбург В.И. Итальянский город от раннего средневековья до Возрождения. Л., 1987.
12. Соколов Н.П. Колониальная политика Венеции в XIII в. // Средние века. Вып. 5. 1954. С. 170-195.
13. Удальцова З.В. Италия и Византия в VI в. — М., 1959.
14. Чистозвонов А.Н. К вопросу об эволюции итальянской и нидерландской экономики и торговли в условиях европейской "экономической депрессии" XIV-XV вв. Средние века. Вып. 41. 1977. С. 34-49.
15. Шаркова И.С. Заметки о русско-итальянских отношениях XV - первой трети XVI в. // Средние века. Вып. 34. 1971. С. 201-212.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

При підготовці до семінару необхідно звернути увагу на роль зовнішніх факторів в становленні держав Італії, зокрема: Германської та Візантійської імперій. Слід дослідити причини, передумови, хід та наслідки норманського завоювання Південної Італії, розвитку зовнішньої політики Сицилійського королівства.

Семінар 6. Міжнародні відносини в Західній Європі в XVI — I пол. XVII ст.

Постановка проблеми.

1. Встановлення гегемонії Габсбургів в Європі в I пол. XVI ст. Зовнішня політика Іспанії в XVI ст.
2. Зовнішня політика Французького королівства в II пол. XVI — на початку XVII ст.
3. Зовнішня політика Англійського королівства в II пол. XVI — на початку XVII ст.
4. Нідерландська революція в системі міжнародних відносин II пол. XVI — початку XVII ст.
5. Історичні передумови, причини, періодизація Тридцятирічної війни (1618 — 1648 рр.).
6. Чеський період війни (1618 — 1623 рр.).
7. Датський період війни (1625 — 1629 рр.).
8. Шведський період війни (1630 — 1636 рр.).
9. Французько-шведський період війни (1635 — 1648 рр.) та переговори в Мюнстері та Оснабрюці.

Джерела та література

1. Англия в эпоху абсолютизма. М., 1984.
2. Бессмертный Ю.Л. Система внутриклассовых отношений среди сеньоров Северной Франции и Западной Германии в XIII в. // Средние века. Вып. 30. 1967. С. 138-156.
3. Брандт М.Ю. Парламентские дебаты по вопросу объединения Англии и Шотландии в начале XVII в. // Средние века. Вып. 52. 1989. С. 115-129.
4. Бушмакин М.Д. Из истории французской дипломатии начала XVII в. // Средние века. Вып. 7. 1955. С. 302-314.
5. Всемирная история: учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
6. Гуревич А.Я. Харитонович Д.Э. История средних веков: Учебник. — М., Интерпракс, 1995. — 336 с.
7. История Ирландии. М., 1980.
8. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т. 1. — 640 с.
9. История средних веков: В 2-х т.6 Учебник для студ. ун-в / Под ред. С.Д. Сказкина. — Изд-во 2-е; перераб. — М.: Высш. шк., 1977. — Т. 1. — 471 с.
10. Люблинская А.Д. Франция при Ришелье. Французский абсолютизм в 1630- 1642 гг. Л., 1982.
11. Люблинская А.Д. Французский абсолютизм в первой трети XVII в. М.-Л., 1965.
12. Мосина З.В. Из истории борьбы французского народа за национальное государство (Вторжение испано-германских войск во Францию в 1536 г.) // Средние века. Вып. 4. 1953. С. 225-248.
13. Осипова Т.С. Английская агрессия в Ирландии и освободительная борьба ирландского народа в XVI в. // Средние века. Вып. 6. 1954. С. 175-198.

14. Поршнеv Б.Ф. Английская республика, французская Фронда и Вестфальский мир // Средние века. Вып. 3. 1951. С. 180-216.
15. Чистозвонов А.Н. Английская политика по отношению к революционным Нидерландам (1572-1585 гг.) // Средние века. Вып. 5. 1954. С. 196-227.
16. Штокмар В.В. История Англии в средние века. Л., 1973.

Методичні вказівки до семінарських занять

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може скласти 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Даний семінар є завершальним в курсі «Історія міжнародних відносин. Частина 1». Він узагальнює результати та наслідки міжнародних відносин в середні віки, формує передумови для появи першої системи міжнародних відносин. Відповідно, важливим є чтке розуміння причин, передумов та наслідків Тридцятирічної війни для формування Вестфальської системи міжнародних відносин. Водночас II половина XVI – початок XVII ст. – час поступого занепаду європейської та колоніальної могутності Іспанського королівства та імперії Габсбургів. Саме тому необхідно докладно розглянути зовнішню політику інших потужних міжнародних гравців: Нідерландів, Франції та Англії, визначити фактори, що вплинули на формування їхньої європейської та колоніальної політики.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Питання для самоконтролю

1. Зовнішня політика Давнього Єгипту.
2. Міждержавні відносини в період Шумеру та Аккаду.
3. Зовнішня політика Давньовавілонської держави.
4. Зовнішня політика Хетської держави.
5. Зовнішня політика Ассирійської держави.
6. Теоретичний та практичний виміри зовнішньої політики давньоіндійських держав.
7. Зовнішня політика Давнього Китаю. Теоретичні засади зовнішньої політики Китаю в працях стародавніх філософів.
8. Міжнародні відносини в давній Греції.
9. Об'єднання Греції під владою Македонії. Зовнішньополітична діяльність Філіпа II. Завойовні походи Александра Македонського в Передній Азії.
10. Об'єднання Італії під владою Риму (V — I пол. III ст. до н.е.).
11. Зовнішня політика Давньоримської республіки.
12. Зовнішня політика Римської імперії в I — III ст.
13. Візантійсько-іранські відносини в I — на початку II тис.
14. Візантія в міжнародних відносинах.
15. Міжнародні відносини варварських королівств Європи.
16. Зовнішня політика Франкського королівства.
17. Зовнішня політика Арабського халіфату.
18. Хрестові походи в міжнародних відносинах XII — XIII ст. Міжнародні відносини держав хрестоносців на Близькому Сході.
19. Зовнішня політика Монгольської держави.
20. Зовнішня політика Священної Римської імперії.
21. Боротьба за об'єднання Франції в XI — XIII ст. Зовнішньополітична діяльність Філіпа IV Красивого. Столітня війна в міжнародних відносинах в Європі.
22. Міжнародні відносини італійських держав (Венеція, Піза, Генуя, Флоренція, Мілан) в XI — XV ст.
23. Зовнішня експансія Османської Порти в XV — I пол. XVII ст.
24. Італійські війни кінця XV — першої половини XVI ст.
25. Реконкіста як напрям зовнішньої політики держав Піренейського півострову.
26. Великі географічні відкриття як фактор міжнародних відносин.
27. Зовнішня політика Французького королівства в II пол. XVI — на початку XVII ст. Розвиток теоретичних засад французької зовнішньополітичної доктрини в XVI — I половині XVII ст.
28. Зовнішня політика Англійського королівства в XVI — на початку XVII ст.
29. Нідерландська революція в міжнародних відносинах II пол. XVI — початку XVII ст.
30. Тридцятирічна війна в міжнародних відносинах.
31. Зовнішня політика середньовічного Китаю.

Список рекомендованої літератури

1. Авдиев В. И. Военная история древнего Египта / В. И. Авдиев. — М., 1948.
2. Зінченко А. Історія дипломатії: від давнини до початку нового часу. Навчальний посібник. — Вінниця : Вид-во «Нова книга», 2002. — 564 с.
3. История Востока: В 2-х т. — М. : Высш. шк., 1994.

4. История Древней Греции: Учеб. / Ю.В. Андреев, Г.А. Кошеленко, В.И. Кузицин, Л.П. Маринович; Под ред. В.И. Кузицина. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Высш. шк., 2003. — 399 с: ил., карты.
5. История средних веков (в двух томах). Т. I. Учебник / Под ред. С. Д. Сказкина и др. Изд. 2-е, перераб. — М. : «Высш школа», 1977. — 471 с.
6. История средних веков (в двух томах). Т. I. Учебник / Под ред. С. П. Карпова. — 6-е издание. — М. : Изд-во Моск. Ун-та : Изд-во «Печатные традиции», 2008. — 2008. — 681 с. — (Классический университетский учебник).
7. Крижанівський О. Г. Історія Стародавнього Сходу: Підручник / О. Г. Крижанівський . — К. : Либідь, 2000. — 592 с.
8. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке / Отв. ред. И. А. Стучевский. — М. : Наука, 1987. — 312 с.

Індивідуальне науково-дослідне завдання

Теми рефератів

1. Зовнішня політика Давнього Єгипту.
2. Зовнішня політика Новоасірійського царства.
3. Зовнішня політика Хеттської держави.
4. Зовнішня політика Цинь Шихуанді.
5. Греко-перські війни в контексті міжнародних відносин в V ст. до н.е.
6. Пелопонеська війна в міжнародних відносинах II пол. IV ст. до н.е.
7. Завойовні походи Олександра Македонського як фактор формування міжнародних відносин в II пол. IV ст. до н.е.
8. Війни діадохів в контексті міжнародних відносин II пол. IV ст. до н.е.
9. Пунічні війни в контексті міжнародних відносин в III — II ст. до н.е.
10. Зовнішня політика Римської республіки в другій половині II — I половині I ст. до н.е.
11. Зовнішня політика Гая Юлія Цезаря.
12. Зовнішня політика Октавіана Августа.
13. Візантійська імперія в міжнародних відносинах V — XII ст.
14. Арабський халіфат в міжнародних відносинах VII — XIII ст.
15. Зовнішня політика Карла Великого.
16. Зовнішня політика Священної Римської імперії в II пол. X — I пол. XIII ст.
17. Зовнішня політика Священної Римської імперії в II пол. XIII — I пол. XVII ст.
18. Гуситські війни в міжнародних відносинах.
19. Зовнішня політика Франції в XI — I пол. XIV ст.
20. Столітня війна як фактор міжнародних відносин XIV — XV ст.
21. Зовнішня політика Людовика XI.
22. Франція в міжнародних відносинах в XVI ст.
23. Італія як об'єкт протистояння Священної Римської імперії та Пап Римських.
24. Бургундія в системі міжнародних відносин XV ст.
25. Великі географічні відкриття як фактор міжнародних відносин.
26. Італійські війни в міжнародних відносинах.
27. Нідерландська революція в контексті міжнародних відносин II пол. XVI ст.
28. Тридцятирічна війна в міжнародних відносинах I пол. XVII ст.
29. Зовнішня політика Іспанії в I пол. XVII ст.
30. Зовнішня політика Франції в I пол. XVII ст.
31. Зовнішня експансія Монгольської держави в XIII ст.
32. Венеціанська дипломатія.

Методичні рекомендації: Реферат з історії міжнародних відносин має включати до себе вступ; основну частину, поділену на розділи відповідно до проблемно-хронологічного принципу; висновки, список використаних джерел та додатки. Обсяг реферату – 20-25 сторінок. Список використаних джерел має бути не менш за 20 позицій. Оформлення реферату – згідно вимог до написання курсових робіт. Має бути визначена мета та завдання, об'єкт та предмет, основні наукові результати та джерельна база дослідження.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Перелік типових тестових завдань для самоконтролю

Тестові завдання з модулю 1

1. Роки I Самнітської війни.
2. Роки II Самнітської війни.
3. Роки III Самнітської війни.
4. Роки Римсько-епірських війн.
5. Коли відбулася битва Епіру та Риму при Аускулі (Піррова перемога)?
6. Коли було завершено завоювання Римом Італії (захоплення міста Вольсіпні)?
7. Роки I Пунічної війни.
8. Роки II Пунічної війни.
9. Роки III Пунічної війни.
10. Роки життя Ганнібала.
11. Коли відбувся Мессанський конфлікт?
12. Коли відбувалася битва при Егатських островах?
13. Коли відбулася експедиція Гамількара до Іберії?
14. Коли відбулася битва біля Тразименського озера?
15. Коли відбулася битва при Каннах?
16. Коли відбулася битва при Замі?
17. Роки I Македонської війни.
18. Роки II Македонської війни.
19. Роки III македонської війни.
20. Коли відбулася битва при Кіноскефалах?
21. Роки римсько-сирійської війни.
22. Коли відбувся розгром Ахейського союзу?
23. Роки Югуртинської війни.
24. Коли відбулася битва при Аравсіоні?
25. Коли відбулася при Аквах?
26. Роки Союзницької війни.
27. Коли відбувалася I Мітрідатова війна?
28. Коли відбувалася II Мітрідатова війна?
29. Коли відбувалася III Мітрідатова війна?
30. Коли був укладений Дарданський мирний договір?
31. Коли відбувалася I Римсько-вірменська війна?
32. Коли відбулася битва при Дастирі?
33. Коли відбулося завоювання Єрусалиму?
34. Коли відбулася битва при Каррах?
35. Роки завоювання Галлії Юлієм Цезарем
36. Коли відбувся похід Юлія Цезаря до Британії?
37. Коли відбувалася війна Юлія Цезаря з Верцінгеторігом?
38. Коли відбулася при Фарсалі?
39. Коли був вбитий Юлій Цезар?
40. Роки правління Октавіана Августа?
41. Коли відбувся похід Марка Антонія до Парфії?
42. Коли відбулася битва при Акції?
43. Роки правління Клавдія Тиберія.
44. Роки Маркоманських війн.
45. Роки правління Нерона.

46. Коли відбувалася Іудейська війна?
47. Коли відбувалася війна Риму проти Децебала?
48. Роки правління Марка Аврелія.
49. Коли відбувся поділ Римської імперії на Східну та Західну?
50. Коли була ліквідована Західна Римська імперія?

Тестові завдання з модулю 2

1. Роки правління Філіпа II Габсбурга.
2. Коли був укладений Аугсбургський мирний договір?
3. Коли був укладений мирний договір в Като-Компрезі?
4. Коли відбувалася Нідерландська революція?
5. Коли відбулося приєднання Португалії до Іспанії?
6. Коли була розгромлена «Непереможна армада»?
7. Коли відбулася битва при Лепанто?
8. Роки правління Філіпа III Габсбурга.
9. Роки правління Франциска I Валуа.
10. Роки правління Генріха II Валуа.
11. Коли відбулася битва при Павії?
12. Коли був укладений Перший франко-османський договір? (за правління Франциска I Валуа).
13. Роки правління Генріха IV Бурбона.
14. Коли був укладений франко-іспанський мирний договір в Вервені?
15. Коли був укладений Другий франко-османський договір (за правління Генріха IV Бурбона)?
16. Роки правління Людовика XIII Бурбона.
17. Коли відбувалася Тридцятирічна війна?
18. Хронологічні межі Чеського періоду Тридцятирічної війни.
19. Хронологічні межі Датського періоду Тридцятирічної війни.
20. Хронологічні межі Шведського періоду Тридцятирічної війни.
21. Хронологічні межі Французько-шведського періоду Тридцятирічної війни.
22. Коли був укладений Празький мирний договір між Фердинандом II Габсбургом та курфюрстом Саксонським?
23. Дата укладення Ульчського перемир'я між Баварією та Францією.
24. Коли відбулася битва при Рокруа?
25. В яких роках відбувалися мирні переговори в Мюнстері?

Перелік питань до модульних контрольних робіт

Питання до контрольної роботи з модулю 1

1. Зовнішня політика та міжнародні відносини Давньоєгипетського царства.
2. Зовнішня політика та міжнародні відносини Середньоєгипетського царства.
3. Міждержавні відносини в період Шумеру та Аккаду.
4. Зовнішня політика вавилонського царя Хаммурапі.
5. Міжнародні відносини Нововавилонського царства.
6. Зовнішня політика Хетської держави.
7. Зовнішня політика Старо- та Середньоассирійського царств.
8. Зовнішня політика Новоассирійського царства.
9. Зовнішня політика держави Маур'їв.
10. Міжнародні відносини держави Гуптів.
11. Теоретичні засади зовнішньої політики в Давній Індії.
12. Зовнішня політика Давнього Китаю в період династії Цинь (221 — 206 рр. до н.е.).

13. Зовнішня політика Давнього Китаю в період династії Хань (206 — 220 рр. н.е.).
14. Теоретичні засади зовнішньої політики Китаю в працях китайських філософів.
15. Міжнародні відносини в період Крито-Мікенської цивілізації.
16. Міжнародні відносини в період Архаїчної Греції. Велика грецька колонізація (VIII — VI ст. до н.е.).
17. Греко-персидські війни (499 — 449 рр. до н.е.) в міжнародних відносинах в Східному Середземномор'ї.
18. Пелопоннеська війна (431 — 404 рр. до н.е.).
19. Розвиток міжнародних відносин Давньої Греції в I половині IV ст. до н.е.
20. Об'єднання Греції під владою Македонії. Зовнішньополітична діяльність Філіпа II.
21. Завойовні походи Олександра Македонського в Передній Азії.
22. Війни діадохів. Міжнародні відносини елліністичних держав.
23. Об'єднання Італії під владою Риму (V — I пол. III ст. до н.е.).
24. Пунічні війни в контексті міжнародних відносин в Західному Середземномор'ї (III — II ст. до н.е.).
25. Підкорення Греції. Римо-македонські війни (III — II ст. до н.е.).
26. Посилення зовнішньої експансії Римської республіки (в I пол. I ст. до н.е.).
27. Зовнішньополітична діяльність Гая Юлія Цезаря (100 — 44 рр. до н.е.).
28. Утвердження Римської імперії. Зовнішньополітична діяльність Октавіана Августа.
29. Зовнішня політика Римської імперії на західному та північному напрямках в I — III ст.
30. Східний вектор зовнішньої політики Римської імперії в I — III ст.
31. Міжнародне становище Римської імперії в IV ст. Розподіл імперії в 395 р.
32. Посилення експансії варварських племен на територію Римської імперії. Розпад Західної Римської імперії.

Питання до контрольної роботи з модулю 2

1. Візантійсько-арабські відносини.
2. Міжнародне становище Візантійської імперії в II половині XI — на початку XIII ст.
3. Міжнародне становище Візантійської імперії в 1261 — 1453 рр.
4. Зовнішня політика Франкського королівства в V — I пол. VIII ст.
5. Зовнішня політика Карла Великого (768 — 814 рр.).
6. Боротьба за об'єднання Франції в XI — XIII ст.
7. Зовнішньополітична діяльність Філіпа IV Красивого.
8. Міжнародні відносини на першому етапі Столітньої війни (1337 — 1360 рр.). Мирний договір в Бретіньї (травень 1360 р.).
9. Міжнародні відносини під час другого етапу Столітньої війни (1369 — 1396 рр.). Франко-англійське перемир'я в 1396 р.
10. Міжнародні відносини під час третього етапу Столітньої війни (1415 — 1420 рр.). Договір в Труа (21 травня 1421 р.).
11. Четвертий період Столітньої війни (1420 — 1453 рр.). Конференція в Аррасі (1435 р.).
12. Зовнішньополітична діяльність Людовика XI Валуа (1461 — 1483 рр.).
13. Зовнішня політика Священної Римської імперії за часів Салічної династії.
14. Зовнішня політика Священної Римської імперії за часів династії Гогенштауфенів.
15. Боротьба за інвеституру в контексті розвитку міжнародних відносин в Західній Європі.
16. Зовнішня політика Венеціанської республіки XI — XV ст.
17. Зовнішня політика Флорентійської сеньйорії та Пізи в XI — XV ст.
18. Зовнішня політика Абассидського халіфату.
19. Зовнішньополітична діяльність Монгольської імперії в XIII — XIV ст.
20. Зовнішня експансія Османської Порти в XV — I пол. XVII ст.

Питання до ректорської контрольної роботи

1. Зовнішня політика Давнього Єгипту.
2. Зовнішня політика Давньовавілонської держави.
3. Зовнішня політика Хетської держави.
4. Зовнішня політика Ассирійської держави.
5. Зовнішня політика Давнього Китаю в період династії Цинь (221 – 206 рр. до н.е.) та Хань (206 р. до н.е. – 220 рр. н.е.). Теоретичні засади зовнішньої політики Китаю в працях стародавніх філософів.
6. Греко-персидські війни (499 – 449 рр. до н.е.) в міжнародних відносинах в Східному Середземномор'ї.
7. Об'єднання Греції під владою Македонії. Зовнішньополітична діяльність Філіпа II.
8. Пунічні війни в контексті міжнародних відносин в Західному Середземномор'ї (III – II ст. до н.е.).
9. Зовнішньополітична діяльність Гая Юлія Цезаря (100 – 44 рр. до н.е.). Утвердження Римської імперії. Зовнішньополітична діяльність Октавіана Августа.
10. Зовнішня політика Римської імперії в I – III ст.
11. Зовнішня політика Візантійської імперії.
12. Міжнародні відносини варварських королівств Європи.
13. Зовнішня політика Карла Великого (768 – 814 рр.) та його нащадків.
14. Арабський халіфат в міжнародних відносинах VII – XIII ст.
15. Хрестові походи в міжнародних відносинах XII – XIII ст. Міжнародні відносини держав хрестоносців на Близькому Сході.
16. Походи Чингізхана. Монгольська імперія в XIII – XIV ст.
17. Китай в міжнародних відносинах III – XIII ст.
18. Міжнародне положення Китаю в період правління династій Юань (1271 - 1368 рр.) та Мін (1368 – 1644 рр.)
19. Зовнішня політика Священної Римської імперії.
20. Столітня війна в міжнародних відносинах в Європі.
21. Зовнішня політика Сицилійського королівства в XI – XIV ст.
22. Міжнародні відносини італійських держав (Венеція, Піза, Генуя, Флоренція, Мілан) в XI – XV ст.
23. Зовнішня експансія Османської Порти в XV – I пол. XVII ст.
24. Реконкіста як напрям зовнішньої політики держав Піренейського півострову.
25. Зовнішня політика Іспанії в XVI ст.
26. Зовнішня політика Священної Римської імперії в XVI – XVII ст.
27. Великі географічні відкриття як фактор міжнародних відносин.
28. Зовнішня політика Французького королівства в II пол. XVI – на початку XVII ст. Розвиток теоретичних засад французької зовнішньополітичної доктрини в XVI – I половині XVI ст.
29. Зовнішня політика Англійського королівства в XVI – на початку XVII ст.
30. Нідерландська революція в міжнародних відносинах II пол. XVI – початку XVII ст.
31. Зовнішня політика Польщі в XV – першій половині XVII ст.
32. Зовнішня політика Московської держави в XV – першій половині XVII ст.
33. Історичні передумови, причини, періодизація Тридцятирічної війни (1618 – 1648 рр.). Мирні переговори та підписання миру в Мюнстері та Оснабрюці (1648 р.).

Питання до екзамену

Передбачає екзамен в усній або письмовій формі. Письмовий екзамен включає до себе комплексні завдання різних рівнів складності закритого та відкритого типу з короткими та розширеними відповідями. Тест пишеться наприкінці семестру та включає до себе найбільш важливі дати, проблемні питання. Усний екзамен відбувається у формі відповіді на три питання екзаменаційного білету

1. Зовнішня політика Давнього Єгипту.
2. Міждержавні відносини в період Шумеру та Аккаду.
3. Зовнішня політика Давньовавілонської держави.
4. Зовнішня політика Хетської держави.
5. Зовнішня політика Ассирійської держави.
6. Теоретичний та практичний виміри зовнішньої політики давньоіндійських держав.
7. Зовнішня політика Давнього Китаю в період династії Цинь (221 – 206 рр. до н.е.) та Хань (206 р. до н.е. – 220 рр. н.е.). Теоретичні засади зовнішньої політики Китаю в працях стародавніх філософів.
8. Міжнародні відносини в Греції періоду Крито-Мікенської (Егейської) цивілізації та в період Архаїчної Греції. Велика грецька колонізація (VIII – VI ст. до н.е.).
9. Греко-персидські війни (499 – 449 рр. до н.е.) в міжнародних відносинах в Східному Середземномор'ї.
10. Пелопоннеська війна в міжнародних відносинах II половини IV ст. до н.е.
11. Розвиток міжнародних відносин Давньої Греції в I половині IV ст. до н.е.
12. Об'єднання Греції під владою Македонії. Зовнішньополітична діяльність Філіпа II.
13. Завойовні походи Александра Македонського в Передній Азії. Війни діадохів. Міжнародні відносини елліністичних держав.
14. Пунічні війни в контексті міжнародних відносин в Західному Середземномор'ї (III – II ст. до н.е.).
15. Підкорення Римською республікою Греції. Римо-македонські війни (III – II ст. до н.е.).
16. Посилення зовнішньої експансії Римської республіки (в I пол. I ст. до н.е.).
17. Зовнішньополітична діяльність Гая Юлія Цезаря (100 – 44 рр. до н.е.).
18. Утвердження Римської імперії. Зовнішньополітична діяльність Октавіана Августа.
19. Зовнішня політика Римської імперії в I – III ст.
20. Міжнародне становище Римської імперії в IV – V ст. Посилення експансії варварських племен на територію Римської імперії. Розпад Західної Римської імперії.
21. Зовнішня політика Візантійської імперії.
22. Римська церква в міжнародних відносинах II половини I тис.
23. Міжнародні відносини варварських королівств Європи.
24. Зовнішня політика Франкського королівства в V – I пол. VIII ст.
25. Зовнішня політика Карла Великого (768 – 814 рр.) та його нащадків.
26. Арабський халіфат в міжнародних відносинах VII – XIII ст.
27. Хрестові походи в міжнародних відносинах XII – XIII ст. Міжнародні відносини держав хрестоносців на Близькому Сході.
28. Походи Чингізхана. Монгольська імперія в XIII – XIV ст.
29. Китай в міжнародних відносинах III – XIII ст.
30. Міжнародне положення Китаю в період правління династій Юань (1271 - 1368 рр.) та Мін (1368 – 1644 рр.)
31. Зовнішня політика середньовічних індійських держав. Делійський султанат. Держава Великих Моголів.

32. Утворення Германської імперії (962 р.). Зовнішня політика правителів Саксонської династії (919 – 1024 рр.).
33. Зовнішня політика Священної Римської імперії за часів Салічної династії. Боротьба за інвеституру в контексті розвитку міжнародних відносин в Західній Європі.
34. Зовнішня політика Священної Римської імперії за часів династії Гогенштауфенів.
35. Зовнішня політика Священної Римської імперії в II пол. XIII – XV ст.
36. Швейцарія в міжнародних відносинах XIII – початку XVI ст.
37. Боротьба за об'єднання Франції в XI – XIII ст. Зовнішньополітична діяльність Філіпа IV Красивого.
38. Столітня війна в міжнародних відносинах в Європі.
39. Зовнішньополітична діяльність Людовика XI Валуа (1461 – 1483 рр.).
40. Італія в міжнародних відносинах II половини I тис.
41. Південна Італія як об'єкт експансії з боку арабів та норманів.
42. Зовнішня політика Сицилійського королівства в XI – XIV ст.
43. Міжнародні відносини італійських держав (Венеція, Піза, Генуя, Флоренція, Мілан) в XI – XV ст.
44. Зовнішня експансія Османської Порти в XV – I пол. XVII ст.
45. Італійські війни кінця XV – першої половини XVI ст.
46. Реконкіста як напрям зовнішньої політики держав Піренейського півострову.
47. Зовнішня політика Іспанії в XVI ст.
48. Зовнішня політика Священної Римської імперії в XVI – XVII ст.
49. Великі географічні відкриття як фактор міжнародних відносин.
50. Зовнішня політика Французького королівства в II пол. XVI – на початку XVII ст. Розвиток теоретичних засад французької зовнішньополітичної доктрини в XVI – I половині XVI ст.
51. Зовнішня політика Англійського королівства в XVI – на початку XVII ст.
52. Нідерландська революція в міжнародних відносинах II пол. XVI – початку XVII ст.
53. Зовнішня політика Польщі в XV – першій половині XVII ст.
54. Зовнішня політика Московської держави в XV – першій половині XVII ст.
55. Історичні передумови, причини, періодизація Тридцятирічної війни (1618 – 1648 рр.).
56. Чеський період Тридцятирічної війни (1618 – 1623 рр.).
57. Датський період Тридцятирічної війни (1625 – 1629 рр.).
58. Шведський період Тридцятирічної війни (1630 – 1636 рр.).
59. Французько-шведський період Тридцятирічної війни (1635 – 1648 рр.).
60. Мирні переговори та підписання миру в Мюнстері та Оснабрюці (1648 р.).

**ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ, ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ
НАВЧАННЯ ТОЩО**

1. Англия в эпоху абсолютизма. М., 1984.
2. Античная Греция .Тт. 1-2. — М., 1983.
3. Антошко Я.Ф., Соловьёв А.И. История географического изучения Земли. М., 1963.
4. Базилевич К.В. Внешняя политика Русского централизованного государства: вторая половина XV в. М., 1952.
5. Басовская Н.И. Англия и Франция в международной жизни Западной Европы XII-XV вв. // Средние века. Вып. 51. 1988. С. 5-22.
6. Басовская Н.И. Организация и характер деятельности английской администрации в Гаскони (конец XIII - начало XIV в.) // Средние века. Вып. 37. 1973. С. 208-229.
7. Басовская Н.И. Столетняя война 1337-1453 гг. М., 1985.
8. Басовская Н.И., Зверева Г.И. Союз Франции и Шотландии в системе англо-французских противоречий XII-XV вв. // Средние века. Вып. 48. 1985. С. 71- 90.
9. Бейкер Д. История географических открытий и исследований. М., 1950.
10. Бернштам А.М. Очерк истории гуннов. Л., 1951.
11. Бессмертный Ю.Л. Феодалная деревня и рынок в Западной Европе XII-XIII вв. М., 1969.
12. Бикерман Э. Государство Селевкидов. — М., 1985.
13. Блюш Ф. Людовик XIV. М., 1998.
14. Богословие в культуре средневековья. Киев, 1992.
15. Болотов В.В. Лекции по истории древней церкви. ТТ. 1-4. М., 1994.
16. Бонгард-Левин Г.М. Древнеиндийская цивилизация. — М., 1980.
17. Борисов Ю.В. Дипломатия Людовика XIV. М., 1991.
18. Бородин О.Р. Византийская Италия в VI-VIII вв. Барнаул, 1991.
19. Брандт М.Ю. Парламентские дебаты по вопросу объединения Англии и Шотландии в начале XVII в. // Средние века. Вып. 52. 1989. С. 115-129.
20. Буданова В.П. Этнонимия племён Западной Европы. М., 1991.
21. Варьяш О.И. Два очерка о Реконкисте // Средние века. Вып. 59. 1996. С. 116- 129.
22. Васильев Л.С. Проблемы генезиса китайского государства. — М., 1983.
23. Видукинд Корвейский. Деяния саксов. М., 1975.
24. Византия между Западом и Востоком. М., 1999.
25. Вишнепольский С.А. Мировые морские пути и судоходство. М., 1953.
26. Городская жизнь в средневековой Европе. М., 1987.
27. Греков И.Б. Восточная Европа и упадок Золотой Орды (на рубеже XIV-XV вв.). М., 1975.
28. Греков И.Б. Очерки по истории международных отношений Восточной Европы XIV-XVI вв. М., 1963.
29. Григорий Турский. История франков. М., 1987.
30. Дандамаев М.А. Политическая история Ахеменидской державы. — М., 1985.
31. Дельбрюк Г. История военного искусства в рамках политической истории. Т.1-2. — СПб, 1992.
32. Демография западноевропейского средневековья в современной буржуазной историографии. М., 1984.
33. Джонс А.Х.М. Гибель античного мира. — Ростов-на-Дону, 1997.
34. Жигунин В.А. История международных отношений в эллинистическом мире. — Казань, 1980.
35. Заблонска Ю. История Ближнего Востока в древности. — М., 1989.
36. Заборов М.А. История крестовых походов в документах и материалах. М., 1977.
37. Заборов М.А. Крестовые походы. М., 1956.

38. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. М., 1980.
39. Заборов М.А. Советская историография крестовых походов // Средние века. Вып. 25. 1964. С. 272-283.
40. Иордан. О происхождении и деянии гетов. СПб., 1997.
41. История Древнего Востока// Под ред. И.М. Дьяконова..Т.1. Ч.1-2. — М., 1983-1988.
42. История Ирландии. М., 1980.
43. Казакова Н.А. Русско-ливонские и русско-ганзейские отношения (конец XIV - начало XVI вв.). Л., 1975.
44. Карпов С.П. Трапезундская империя и западноевропейские государства в XIII-XV вв. М., 1981.
45. Карсавин Л.П. Монашество в средние века. М., 1992.
46. Карташёв А.В. Вселенские соборы. М., 1994.
47. Колесницкий Н.Ф. "Священная Римская империя": Притязания и действительность. М., 1977.
48. Кораблев И.Ш. Ганнибал. — М., 1982.
49. Корсунский А.Р. Готская Испания. М., 1969.
50. Корсунский А.Р. История Испании IX-XIII вв. М., 1976.
51. Корсунский А.Р., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи. — М., 1984.
52. Кучкин В.А. Формирование государственной территории Северо-Восточной Руси в X-XIV вв. М., 1984.
53. Лебедев Г.С. Эпоха викингов в Северной Европе. М., 1985.
54. Левандовский А.П. Карл Великий. Через Империю к Европе. М., 1995.
55. Левек П. Эллинистический мир. — М., 1989.
56. Левченко М.В. Очерки по истории русско-византийских отношений. М., 1956.
57. Литаврин Г.Г. Болгария и Византия в XI-XII вв. М., 1961.
58. Литаврин Г.Г. Византия, Болгария, Древняя Русь (IX - начало XIII в.). СПб., 2000.
59. Литаврина Э.Э. Испания в эпоху великих географических открытий // Бартоломе де Лас-Касас. М., 1966.
60. Люблинская А.Д. Франция в начале XVII в.: 1610-1620. Л., 1959.
61. Люблинская А.Д. Франция при Ришелье. Французский абсолютизм в 1630- 1642 гг. Л., 1982.
62. Люблинская А.Д. Французский абсолютизм в первой трети XVII в. М.-Л., 1965.
63. Магидович И.П. История открытия и исследования Северной Америки. М., 1962.
64. Магидович И.П. История открытия и исследования Центральной и Южной Америки. М., 1965.
65. Маккуин Дж. Хетты и их современники в Малой Азии. — М., 1983.
66. Маяк И.Л. Рим эпохи царей. Генезис римского полиса. — М., 1983.
67. Медведев И.П. Мистра. Очерки истории и культуры поздневизантийского города. Л., 1973.
68. Международные отношения и дипломатия на Древнем Востоке — М., 1987
69. Мейендорф И.Ф. Флорентийский Собор: причины исторической неудачи // Византийский временник. 1991. Т. 52. С. 84-101.
70. Наумов Е.П. К истории сербо-византийской границы во второй половине XIV в. // Византийский временник. 1964. Т. 25. С. 231-234.
71. Наумов Н.П. Новая работа по истории сербо-византийских отношений в XIV в. // Византийский временник. 1968. Т. 29. С. 304-307.
72. Немировский А.И. Завоевание Римом Италии и создание Римско-Италийского Союза. — М., 1964.
73. Нистазопулу-Пелекиду М. О византийской дипломатике в период Никейской империи // Византийский временник. 1987. Т. 48. С. 64-72.
74. Пашуто В.Т. Внешняя политика Древней Руси. М., 1968.
75. Полянский Ф.Я. товарное производство в условиях феодализма. М., 1969.

76. Прокопий из Кесарии. Война с готами. М., 1996.
77. Прокопий Кесарийский. Войны с персами. Война с вандалами. Тайная история. М., 1993.
78. Прокопьев А.А. Магдебург, "Саксонская треть" и Ганза во второй половине XV - начале XVI в. // Средние века. Вып. 55. 1992. С. 168-184.
79. Рамм Б.Я. Папство и Русь в X-XV вв. М.-Л., 1959.
80. Рутенбург В.И. Итальянский город от раннего средневековья до Возрождения. Л., 1987.
81. Савина Н.В. Южнонемецкий капитал в странах Европы и испанских колониях в XVI в. М., 1982.
82. Садаев Д.Ч. История Древней Ассирии. — М., 1979.
83. Сапрыкина Г.С. Македония при Антигонидях. — Петрозаводск, 1987.
84. Сахаров А.Н. Дипломатия Древней Руси. IX- первая половина X в. М., 1980.
85. Сизов С.К. Ахейский союз. — Горький, 1986.
86. Степаненко В.П. Византия и гибель графства Эдесского (1150 г.) // Византийский временник 1989. Т. 50. С. 85-92.
87. Строгецкий В.М. Полис и империя в классической Греции. — Нижний Новгород, 1991.
88. Сыч А.И. Английская дипломатия и страны Восточной и Юго-Восточной Европы в конце XVI в. // Средние века. Вып. 54. 1991. С. 151-168.
89. Тарле Е.В. Очерки истории колониальной политики. М., 1965.
90. Трухина Н.Н. Политика и политики "золотого века" Римской республики (II в. до н.э.). — М., 1986.
91. Удальцова З.В. Италия и Византия в VI в. М., 1959.
92. Утченко С.Л. Юлий Цезарь. — М., 1976.
93. Федосов Д.Г. Арбротская декларация независимости Шотландии 1320 г. // Средние века. Вып. 52. 1989. С. 99-114.
94. Феномен восточного деспотизма: структура управления и власти. — М., 1993.
95. Флоря Б.Н. Русско-польские отношения и политическое развитие Восточной Европы во второй половине XVI - начале XVII вв. М., 1978.
96. Хазанов А.М. Экспансия Португалии в Африке и борьба африканских народов за независимость (XVI-XVIII вв.). М., 1976.
97. Шахермайр Ф. Александр Македонский. — М., 1985.
98. Штокмар В.В. История Англии в средние века. Л., 1973.
99. Шумовский Т.А. Арабы и море. М., 1964.
100. Яйленко В.П. Великая греческая колонизация. — М., 1983.

**ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ БІБЛІОТЕКИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ
НАВЧАЛЬНИМИ ПІДРУЧНИКАМИ (ПОСІБНИКАМИ) З ДИСЦИПЛІНИ**

Зінченко А.	Історія дипломатії: від давнини до початку нового часу. Навчальний посібник	— Вінниця : Вид-во «Нова книга», 2002. — 564 с.	15
	История средних веков (в двух томах). Т. I. Учебник / Под ред. С. Д. Сказкина и др. Изд. 2-е, перераб.	— М. : «Высш школа», 1977. — 471 с.	15
	История средних веков (в двух томах). Т. I. Учебник / Под ред. С. П. Карпова. — 6-е издание.	— М. : Изд-во Моск. Ун-та : Изд-во «Печатные традиции», 2008. — 2008. — 681 с. — (Классический университетский учебник).	20

ДОДАТКИ

Додаток 1. Тексти джерел до курсу

**Письмо вавилонского царя Кадашман-Эллиля египетскому фараону
Аменхотепу III**

«(Начало разрушено). Вот, поскольку ты, брат мой, написал о том, что ты не отдашь замуж свою дочь, сказав так: “Издравле дочь царя Египта не выдается ни за кого”, так я отвечаю: почему ты так поступаешь?

Ты — царь, ты можешь делать, что тебе угодно. Если ты что-нибудь даешь, кто скажет что-либо (против)? Когда эти (твои) слова мне сказали, я (тебе), своему брату, так отвечаю, вот что я говорю: Взрослые дочери и красивые женщины есть (у тебя). Одну (какую-либо) красивую женщину по своему выбору пришли мне. Кто скажет: „Не царская дочь она?“ Ты же не послал (никого) лишь ради того, чтобы не послать, братства и дружбы разве ты не ищешь, если ты (сам) пишешь мне о взаимном сближении, (свойстве) через брак? Ведь и я ради этого, ради братства и дружбы о нашем взаимном сближении, (свойстве) через брак писал тебе. Почему же брат мой не прислал никакой женщины? Воистину, женщины ты не прислал, так и я, подобно тебе, женщину задержу, не пошлю к тебе? Дочери у меня есть, и я их не задержу!»

Текст таблички Карнарвона № 1

«Год 3-й (царствования). Гор, воссиявший на троне своем, две богини, повторяющие памятники, Гор золота, удовлетворяющий две земли, царь Верхнего и Нижнего Египта [Уадж] хепер [ра, сын Ра], Камос, любимый Амуном-Ра, владыкой тронов двух земель, которому дана жизнь, подобно Ра, вечная навеки. Царь могучий, находящийся в Фивах, Камос, которому дана жизнь вечная в качестве благодетельного царя. Сам [Ра] сделал его царем и воистину наградил его силой. Его величество обратился с речью в своем дворце к совету сановников, которые находились в его свите: «Хотел бы я знать, что это за сила моя, (когда один) властитель в Аварисе, (а) другой в Куше, я же сижу вместе с азиатом и кушитом, и каждый человек располагает частью своей в Египте. (Что касается того, кто) делит землю со мной, не пройдут мимо него вплоть до Мемфиса достояния (букв. «воды») Египта. Смотрите! Он владеет Гермополем. Не укореняется (букв. «опускается») человек, будучи задавленным повинностями на азиатов. Я схвачусь с ним. Я вспорю его живот. Я хочу освободить Египет и уничтожить азиатов». Тогда сказали сановники его совета: «Смотри! Это достояние (букв. «вода») азиатов вплоть до Кус. Вытянули они языки свои (т. е. сговорились) все, как один. Нам спокойно с нашей (частью) Египта. Крепка Элефантина. Средняя часть (Египта) с нами вплоть до Кус. Возделываются для нас их лучшие земли. Быки наши (пасутся) в зарослях Дельты. Полба доставляется нашим свиньям. Не захвачены наши быки...

... относительно этого. Он владеет землей азиатов. Мы владеем Египтом. Вот, когда придет тот, кто причалит (и будет действовать против нас), тогда мы будем действовать против него». Расстроили они сердце его величества.

«Что до вашего совета ...азиаты, которые ... (Я сражусь с) азиатами, и наступит благополучие. Если... с плачем. Вся земля... (прославит меня, могучего правителя) в фиванском номе, Камоса, защитника Египта». Я поплыл вниз (по Нилу) как борец, чтобы отбросить азиатов по приказу Амуна, мудрого в советах. Мое могучее войско (шло) передо мной как жар огня. Отряды маджаев (стояли) на вершинах наших крепостей, чтобы выискивать азиатов и уничтожать места их (скопления). Восток и запад доставляли свой жир, и войско было обеспечено пищей

в любом месте. Я послал сильный отряд маджаев, в то время как я проводил время, чтобы захватить Тети — этого сына Пеги в Неферуси. Я не упустил его, я обратил вспять азиатов, которые вторглись в Египет. Он действовал подобно тому, кто... мощь азиатов. Провел я ночь на корабле своем, мое сердце было довольно. Когда рассвело, я набросился на него как сокол. Когда наступило время делать благоуханным рот (завтракать), я сокрушил его, я разрушил его стену, перебил его людей. Я заставил его жену спуститься на берег. Мои воины были подобны львам с добычей своей, с рабами, скотом, жиром, медом, деля добычу свою с радостным сердцем. Округ Неферуси пал. Нам не было трудно сокрушить ее душу. (Укрепление) Першак было в нужде, когда я достиг его. Их лошади бежали внутрь (укрепления). Его гарнизоны (терпели нужду), вспоминая о сладостях своих...»

Текст мирного договора между Рамсесом II и Хаттусилисом III

«Год 21-й, первый месяц периода перет, день 21-й при величестве царя Верхнего и Нижнего Египта Усермаатра Сетепенра, сына Ра, Рамсеса Мериамуна, которому дана жизнь вечная навеки... День это, когда величество его (находился) у города Пер-Рамсес Мериамун... Пришел царский посол, слушающий... царский посол... посол из страны Хета... Теретсеб, второй посол из страны Хета — Рамес, посол... рад[еющий] о (Хете)се[ре] (?) (Хаттусилисе III), [с пластиной] из [серебра, которую повелел] великий правитель страны Хета, Хетесер (Хаттусилис III), доставить фараону, да будет он жив, невредим, здоров, чтобы выпросить [мир у величества царя Верхнего и Нижнего Египта Усермаатра] Сетепенра, сына Ра, Рамсе[са] Мериамуна, [которому дана] жизнь навеки вечные, как отцу его Ра, каждый день. Копия пластины из серебра, которую повелел великий правитель страны Хета Хетесер (Хаттусилис III) доставить фараону, да будет он жив, невредим, здоров, рукою посла его (5) Теретсеба (и) посла его Рамеса, чтобы выпросить мир у величества [царя Верхнего и Нижнего Египта Усермаатра Сетепенра], сына Ра, Рамсеса Мериамуна, быка властителей, определяющих границы свои по желанию своему в любой стране.

Договор, составленный великим правителем страны Хета Хетесером (Хаттусилисом III), могучим, сыном Мерсера (Мурсилиса II), великого правителя, могучего, сына сына Сепе-[рера] (Суппилиумаса), великого правителя страны Хета, мо]-гучего, на пластине из серебра для Усермаатра Сетепенра, великого властителя Египта, могучего сына Менмаатра (Сети I), великого властителя Египта, могучего, сына сына Менпехтира (Рамсеса I), великого властителя Египта, могучего. Прекрасный договор о мире и братстве, устанавливающий мир... навеки.

Что касается будущего вплоть до вечности, что касается помысла великого властителя Египта и великого правителя страны Хета, то да не даст бог случиться вражде между ними в соответствии с договором. Что же касается того, что во время Меченра (Муваталлиса), великого правителя страны Хета, моего брата, он сражался [с (Рамсесом Мериамуном)], великим властителем Египта, то в будущем, начиная с этого дня, смотри, Хетесер (Хаттусилис), великий правитель страны Хета, (заключил) договор, закрепляющий помысел, который сделал Ра, который сделал Сутех, для земли Египта и земли страны Хета, чтобы не дать случиться вражде между ними вовек.

Смотри, заключил его Хетесер (Хаттусилис), великий правитель страны Хета, в качестве договора с Усермаатра Сетепенра, великим властителем Египта, начиная с этого дня, чтобы дать установиться прекрасному миру и прекрасному братству между ними навеки. Он в братстве со мной, он в мире со мной, я в братстве с ним, я в мире с ним навеки...

Да будут дети детей великого правителя страны Хета в братстве и мире с детьми детей Рамсеса Мериамуна великого, властителя Египта. Да будут (они) в (нашем) помысле о братстве, нашем помысле [о мире. (Да будет) земля Египта] со страной

Хета (в) мире и братстве, подобно нам, вечно. Да не слу[чится] вражда между ними вовек. Да не совершит великий правитель страны Хета нападение на землю Египта вовек, чтобы захватить что-нибудь в ней. Да не совершит Усермаатра Сетепенра, великий властитель Египта, нападение на землю {страны Хета}, чтобы захватить что-нибудь в ней, вовек. Что касается засвидетельствованного договора, бывшего во времена Сеперера (Суппилулиумаса), великого правителя страны Хета, а также засвидетельствованного договора, бывшего во времена Меченра (Муваталлиса), великого правителя страны Хета, моего отца, то я следую ему. Смотри, Рамсес Мериамун, великий властитель Египта, следует [ему]... вместе с нами одновременно. Начиная с этого дня следуем мы ему. Мы будем действовать в соответствии с этим засвидетельствованным помыслом. Если пойдет другой враг против земель Усермаатра Сетепенра, Ееликого властителя Египта, и он пошлет (послание) великому правителю страны Хета, говоря: «Выступи со мной с победоносным (войском) против него, великий правитель страны Хета (придет) [и] великий правитель страны Хета сокрушит его врага. Если же не будет желаниа у великого правителя-страны Хета прийти (самому), то он даст без промедления свою пехоту и свое колесничное войско, и (они) сокрушат его врага.

Либо если будет гневаться Рамсес Мериамун, [великий властитель Египта], на слуг своих, или совершат они другой проступок и он выступит, чтобы сокрушить их, то будет великий правитель страны Хета вместе [с ним, чтобы уничтожить всех тех, которые вызвали гнев против них]. Если же [пойдет д]ругой в[раг] против [великого] правителя [страны Хета... (и он пошлет послание)] Усермаат[ра] Сетепенра, [великому властителю Египта], то и он придет, к нему с победоносным (войском), чтобы сокрушить его врага. Если (не) будет желаниа у Рамсеса Мериамуна, великого властителя Египта, прийти (самому), то он... [и он даст без промедления] сво[ю] пехоту и свое колесничное войско] в качестве повелевшего вернуть (положительный), ответ (на послание великого правителя) страны Хета. Если же поднимутся слуги великого правителя страны Хета против него, то и Рамсе[с] Мериамун... (будет вместе с ним... сообразно с тем, как договорились великие правители) страны Хета (и) [земли Египта]... (и если великий правитель земли страны Хета сообразно с) клятвой скажет: «Когда я последую [за его судьбой (умру)], пусть Рамсес [Мериамун], великий властитель Египта, живущий вечно, (придет на помощь к наследнику великого правителя) [страны] Хета», (то пусть он придет) ...

(И если узнает великий властитель Египта то, что) сделали они для того, чтобы был он (узурпатор) дан им в господина, то пусть (не) будет Усермаатра Сетепенра, великий властитель Египта, молчать (на его притязания) ртом своим вовек. И после того как он (узурпатор) (будет изгнан из) [страны] Хета, пусть он будет (возвращен) великому правителю земли страны Хета. Также, (если какой-либо знатный человек убежит из земли Египта к) великому правителю страны Хета или какой-либо город (в Азии) из тех, которые на землях Рамсеса Мериамуна, великого властителя Египта, (отпадет от Египта) и они придут к великому правителю страны Хета, то да не примет их великий правитель страны Хета, да повелит великий правитель страны Хета, чтобы доставили их Усермаатра Сетепенра, великому властителю Египта, их господину, [да будет он жив, невредим], здрав. Либо если [убегут] один человек или два человека, которых не знают, [из земли Египта] и они придут в страну Хета, чтобы стать слугами другого, то да не оставят их в стране Хета, пусть их доставят Рамсесу Мериамуну, великому властителю Египта.

Либо, если убежит какой-либо знатный человек из страны Хета и он [придет к Усер]маат[ра] Сетепенра, [великому властителю] Египта, или какой-либо (человек) из города, или какой-либо (человек) сельской местности, или... из страны Хета и они придут к Рамсесу Мериамуну, великому властителю Египта, то да не примет их Усермаатра Сетепенра, великий властитель Египта, да повелит Рамсес Мериамун,

великий властитель Египта, чтобы доставили их великому правителю [страны Хета], да не оставят их. Точно так же, если убегут один человек или два человека, которых не знают, и они придут в землю Египта, чтобы стать слугами других, то да не оставит их Усермаатра Сетепенра, великий властитель Египта, пусть повелит он, чтобы доставили их великому правителю страны Хета. Что касается этих слов договора, который заключил великий правитель страны Хета [с Рамсесом Мериамуну], великим властителем [Египта, которые начертаны] на пластине из серебра, что касается этих слов, то тысяча божеств из богов (и) богинь страны Хета вместе с тысячью божеств из богов (и) богинь земли их Египта — они у меня в качестве свидетелей, (гарантирующих) эти слова...

Если убежит один человек из земли Египта или два или три и они придут к правителю страны Хета, то великий правитель страны Хета пусть схватит [их] и пусть он [повелит] доставить их обратно к Усермаатра Сетепенра, (великому) властителю [Е]гипта. Что же касается челове[ка], которого доставят Рамсесу Мериамуну, великому властителю Египта, то да не будет возбуждено против него (дело) (относительно) его преступления, да не уничтожат его дом, его жен, его детей, [да не убьют] его, да не посягнут на его глаза, его уши, его рот, его ноги, да не будет против него (дело) (относительно) какого-нибудь [преступления]. Точно так же, если убегут люди из страны Хета, будет ли он один, будут ли их двое, будут ли их трое, и они придут к Усермаатра Сетепенра, великому властителю Египта, то пусть Рамсес Мериамун, [великий] властитель [Египта], схватит [их и пусть он повелит] доставить их великому правителю страны Хета, и да не [возбудит великий правитель страны Хета] (дело) против них (относительно) [их] преступления, и да [не уничтожат] его. [дом], его жен, его де[тей], и да не убьют его, и да не посягнут на его уши, на его рот, на его ноги, и да не возбудят (дело) против него (относительно) какого-либо преступления, (подобного тому), которое в середине пластины из серебра. На ее передней стороне фигура в образе Сутеха, обнимаю[щая... великого властителя страны Хета], окруженная сопроводительными словами, а именно: «Печать Сутеха, властителя неба, печать этого договора» заключенного Хетесером (Хаттусилисом III), великим правителем страны [Хета], могучим, сыном [Мерсера] (Мурсилиса), [великого правителя страны Хета, могучего...

Внутри обрамления этой фигуры печать... Сутеха, властителя; неба. То, что (находится) в середине] ее другой стороны: фигура знатной женщины — [богини страны Хета, обнимающей (образ) знатной женщины — правительницы страны Хета, окруженная сопроводительными словами, а именно: «Печать] Па-Ра города Аринны, владыки земли; печать Пудухепы — правительницы страны Хета, дочери земли страны Киззувадна, (владычицы) [города А]ринна, госпожи земли, прислужницы богини». То,, что внутри обрамления этой фигуры: печать Па-Ра (города) Аринны, владыки всей земли».

Договор Нарам-Сина с царем Элама

«Внемлите, о богиня Пиненкир и вы, благие небесные боги (следует перечень нескольких десятков эламских и месо-потамских богов, в числе этих последних — Амба, личный бог основателя династии Аккаде Саргона, но никто из «великих» богов Месопотамии, кроме Нинурты, не назван).

Да хранят нас боги Суз! Богам приносят цари свою клятву. Богу Нахити предан душою царь, богу Иншушинаку предан душою царь, богине Сиашум, богу Напиру и богине Нарунде предан душою царь! [...].

Неповиновение Аккаду у себя я не потерплю. Мой полководец пусть охраняет (этот) договор от неповиновения. Враг Нарам-Сина — мой враг, друг Нарам-Сина — мой друг, (ибо) дары его (т. е. Нарам-Сина) приняты. Ради его даров пусть подданные (Элама) защищают союзников Нарам-Сина. Враг Нарам-Сина мой враг, друг Нарам-

Сина — мой друг, (ибо) дары его приняты. Ради его даров пусть подданные (Элама) защищают союзников Нарам-сина.

Беглеца к себе я не приму. А этот мой полководец ради верности (слову) договор визиря Аккада не нарушит. Богам приносят цари свою клятву. (Инвокация к богам.) Мой полководец день и ночь о вреде для тебя помышлять не будет, о пользе твоей день и ночь помышлять он будет. Ради верности (слову) не буду я любить того, кто зовет Нарам-Сина на помощь, а затем впадает в гордыню (Инвокация к богам.)

Мой полководец да отвращает силой зло от Аккада, да прогоняет (зло). Враждебный народ пусть он не щадит.

Ради верности слову не потерплю я того, что враждебно Аккаду. [...] Того, кто зовет Нарам-Сина на помощь, а затем впадает в гордыню, я не буду любить.

(Инвокация к богам.) Ради его даров пусть подданные (Элама) защищают союзников Нарам-Сина. Твою статую я сделаю, богам Суз и Аккада пусть будет она посвящена. Злое я истреблю, да не господствует оно здесь! Согласно повелению, статуи твои в... Твою статую я сделаю...

(Инвокация к богам.)... Подданный Нарам-Сина с его дарами да будет здесь принят с почетом. Я буду надеяться, что он долго будет жить здесь беспечально. Твоя статуя да содержится в чести и почете, да будет она принята достойно!

Вражеская страна да будет покорена, да будет ее богатство разграблено и унесено как добыча! Злоумышляющего на тебя ты подавишь (своей мощью). Я предоставил для этого войска, да не будут они (тобою) отосланы (обратно). Да будет плодovitой твоя супруга. Бог Симут словом своим да назначит ей благополучие. (А) врагу Нарам-Сина да выпадет на долю... Я дам процвести любви к тебе. Пусть твоя супруга родит сына-наследника. Подобно мужу богини ...

...Да сохранится здесь (между нами) единодушие! Богам приносят цари свою клятву. Да прекратятся мольбы о помощи! Да погибнет зловредный раздор! Статуи твои да содержатся в почете. Да не будет здесь помыслов о неуважении к тебе. Да почитают наши подданные победу! Да почитается здесь возложение (договора) перед символом божества (т. е. акт скрепления договора?).

(Инвокация к богам.) Всякий да почитает то, что положено (т. е. текст договора?) Нарам-Сином, ибо мы посвятили это богу Иншушинаку. Да будет это воистину поднесено и вручено богам Суз и Аккада! Твою статую да хранит он (Иншушинак?)! Отпрыск брата и сестры да появится на свет! Да будет плодovitой твоя супруга! Я сделаю счастливыми (всех) твоих!»

«Нитисара» Камандаки. Глава 18. «Деятельность посла»

1. Проведя совещание, царь, искушенный в делах совета - пусть отправит советника, уважаемого советниками, сведущего в посольских делах в качестве посла к противнику.

2. Посол царя должен быть человек решительный, памятный, красноречивый, сведущий как в военном, так и в политическом искусстве, уже выполнявший подобные обязанности.

3. А послов бывает три вида: полномочный, с ограниченными полномочиями и [только] передающий послание; от каждого последующего из них [требуется] на четверть меньше [достоинств], чем от совершенного советника.

4. По приказу своего господина пусть он отправится к тому, на которого будет вестись наступление, думая о том, что он по порядку скажет и что скажут ему.

5. Пусть заручится дружбою тех, кто управляет пограничными землями, а также вождей лесных племен; пусть узнает, где есть вода и дороги для успешных действий войск своего, [господина].

6. Пусть не входит неприметно ни в город, ни в зал собраний, пусть выжидает время для действий и пусть отъезжает с разрешения [принимавшего его царя].

7. Богатства страны, крепости и их охрану, слабые места врага пусть примечает, а также собирает сведения о казне, (союзниках и войске).

8. Пусть сообщит послание, даже если ему угрожают оружием, и пусть определяет удовлетворение или недовольство [царя] по движению его глаз и губ.

9. Пусть терпеливо сносит неприятные речи, избегает любви, и гнева, пусть спит один, свои намерения пусть скрывает, а чужие узнает.

10. Пусть узнает об удовлетворении или неудовольствии подданных по отношению к царю и пусть незаметно подстрекает группировку, склонную к измене.

11. Даже будучи [к тому] принуждаем, пусть не говорит о слабости своего господина [и его] государства, пусть ответит уклончивой речью: «Вы и так все знаете, [владыка]!»

12. И пусть восхваляет род, имя, богатства и великие деяния обоих.

13. Под предлогом бесед о науках и искусствах пусть от агентов, получающих плату с обеих сторон, разузнает о группировке, которая склонна к измене и о действиях их царя.

14. Пусть встречается со своими агентами, принявшими вид аскетов, у священных водоемов, в обителях и местах почитания богов якобы для того, чтобы изучать священные науки.

15. Тем, кто склонен к измене, пусть рассказывает о величии, родовитости, могуществе, щедрости, энергии, благородстве и способностях [своего] царя.

16. Спящий и опьяненный могут высказать, что у них на уме, поэтому всегда пусть спит один- и от женщин и опьяняющих напитков пусть воздерживается.

17. Если время проходит, пусть мудрый не отчаивается в успехе дела, пусть раздумывает, [почему] время затягивается различными обещаниями:

18. «В то время как дни идут, там, у нашего царя, он видит какую-либо беду или сам пытается вызвать [ее]?»

19. Или же он, умудренный в науке политики, [хочет] погасить пламя внутреннего мятежа в своих [владениях], или собрать урожай и прочее, или провести работы по укреплению крепости?

20. Или он выбирает [удобное] место и время, ожидая успеха своих сторонников, и сам [хочет] предпринять поход — [вот] почему он нас не отпускает?

21. Или он медлит, рассчитывая, что пройдет время, удобное для похода»? Если [видит, что] время проходит, пусть так размышляет мудрый [посол].

22. И если ясно поймет, что миновало время для выполнения [данного ему поручения], пусть поспешно уходит [или же], оставаясь с целью [узнать] все, что происходит, пусть [затем] обо всем сообщит [своему] господину.

23. Определение противников врага, вызывание раздоров [врага с его] друзьями и родственниками, получение сведений о [его] крепостях, казне и войске, подговоры склонной к предательству группировки,

24. а также восхваление [своего] господина перед правителями местностей и пограничных областей, вождями лесных племен, получение сведений о местах, пригодных для сражений или для укрытия, — вот каковы дела посла.

25. Царь пусть следит за врагом при помощи [своего] посла и наблюдает за действиями посла врага по отношению к своим приближенным.

33. Агенты бывают двух видов — тайные и действующие открыто. О тайном агенте говорится [отдельно], а действующий открыто называется послом.

34. Мудрый царь [непременно] имеет тайного агента, так же как жрец — жертвенный шнур; заключение договора зависит от посла, а знание поведения [другого царя] — от тайного агента.

Додаток 2. Коротка хронологічна таблиця до курсу

1.	Визначте час появи Давньоєгипетського царства	(3100 р. до н.е.).
2.	Період панування в Єгипті племен гіксосів	(к. 18 — поч. 16 ст.).
3.	Час появи в Єгипті перших династій, які об'єднали країну	(3000 — 2800 рр. до н.е.)
4.	Час існування Новохетського царства	(1400 — 1200 рр. до н.е.)
5.	Коли відбулася битва при Кадеші	(1312, 1300 р. до н.е.)
6.	Коли був укладений союзний договір між Рамзесом II та Хаттусілі III	(1296, 1270 р. до н.е.)
7.	Коли відбулися походи Тутмоса III до Палестини	(1500 р. до н.е.)
8.	Час укладення найдавнішого договору між Лагашем та Уммою	(2500 р. до н.е.)
9.	Коли відбувся похід Лугальзагесі, правителя Умми проти Лагашу та Кішу	(2312 р. до н.е.)
10.	Час правління аккадського царя Нарам-Суена	(2236 — 2200 рр. до н.е.)
11.	Час правління вавилонського царя Хаммурапі	(1792 — 1750 рр. до н.е.)
12.	Коли відбулося знищення Вавилонської держави хетською армією на чолі з Мурсілі I	(1595 р. до н.е.)
13.	Час правління вавилонського царя Навуходоносора I	(1126 — 1105 рр. до н.е.)
14.	Коли відбувся розгром держави Мітанні хетським царем Суппілуліумою I	(60-ті рр. XIV ст. до н.е.)
15.	Період правління асирійського царя Шамшиадада I.	(1813 — 1781 рр. до н.е.)
16.	Час правління Ашшурубалліта I	(1365 — 1360 рр. до н.е.)
17.	Період правління Салманасара I	(1274 — 1245 рр. до н.е.)
18.	Час правління Тиглатпаласара I	(1115 — 1007 рр. до н.е.)
19.	Час правління Салманасара III	(858 — 824 рр. до н.е.)
20.	В якому році Салманасар III розгромив антиасирійську коаліцію у складі Ізраїлю, Тиру та Сідону	(834 р. до н.е.)
21.	Період правління Тиглатпаласара III	(744 — 727 рр. до н.е.)
22.	Період правління Саргона II	(721 — 705 рр. до н.е.)
23.	Період правління Синаххериба	(705 — 681 рр. до н.е.)
24.	В якому році відбулося знищення Вавилону Синаххерибом	(689 р. до н.е.)
25.	Період правління Асархаддона	(681 — 668 рр. до н.е.)
26.	В якому році Асархаддон захопив Єгипет?	(671 р. до н.е.)
27.	Період правління Ашшурбанапала	(668 — 627 рр. до н.е.)
28.	В якому році відбулося звільнення Єгипту внаслідок повстання Псамметіха I?	(655 р. до н.е.)
29.	В якому році відбулося звільнення Вавилону внаслідок повстання Набопаласара	626 р. до н.е.
30.	В якому році відбулося знищення Ніневії, яке знаменувало кінець Асирійської держави?	612 р. до н.е.

31.	Час правління Чандрагупти	317 — 293 pp. до н.е.
32.	Період існування імперії Цинь в Китаї	221 — 207 pp. до н.е.
33.	Період існування імперії Хань в Китаї	206 p. до н.е. — 220 p. н.е.
34.	В якому році був утворений Пелопоннеський союз	550 p. до н.е.
35.	Період існування Кносської держави	XVI — I пол. XV ст. до н.е.
36.	Визначте хронологічні межі Троянської війни	1230 — 1220 pp. до н.е.
37.	Визначте хронологічні межі Великої грецької колонізації	VIII — VI ст. до н.е.
38.	Визначте хронологічні межі періоду Архаїчної Греції	VIII — VI ст. до н.е.
39.	В якому році була утворена колонія Візантій?	660 p. до н.е.
40.	Період I Мессенської війни	II пол. VIII ст. до н.е.
41.	Період II Мессенської війни	II пол. VII ст. до н.е.
42.	Період III Мессенської війни	464 p. до н.е.
43.	В яких роках відбувалася греко-перська війна?	500 — 449 pp. до н.е.
44.	В яких роках відбувся похід Дарія I до Скіфії?	514 — 512 pp. до н.е.
45.	В якому році відбулося підкорення персами Єгипту?	525 p. до н.е.
46.	В яких роках відбулося повстання грецьких міст на чолі з Мілетом?	500 — 494 pp. до н.е.
47.	В якому році відбувся похід Мардонія в Грецію?	492 p. до н.е.
48.	Визначте дату битви при Марафоні	12 вересня 490 p. до н.е.
49.	Період правління перського царя Ксеркса	486 — 465 pp. до н.е.
50.	В яких роках відбувся похід Ксеркса в Грецію?	480 — 479 pp. до н.е.
51.	В якому році відбулася битва при Фермопілах між спартанцями та персами	480 p. до н.е.
52.	Визначте дату битви при Саламіні	28 вересня 480 p. до н.е.
53.	В якому році відбулася битва при Платеях?	479 p. до н.е.
54.	В якому році була утворена Делоська сіммахія?	478 p. до н.е.
55.	В якому році відбулася битва при Еврімедонті?	469 p. до н.е.
56.	Визначте роки I (Малої) Пелопоннеської війни	457 — 445 pp. до н.е.
57.	В якому році був укладений Тридцятирічний мир між Афінами та Спартою?	445 p. до н.е.
58.	В яких роках відбулася військова експедиція Афін до Єгипту?	459 — 449 pp. до н.е.
59.	В якому році був підписаний Калліїв мир?	449 p. до н.е.
60.	В якому році Делоська сіммахія перетворилася на Афінську архе?	454 p. до н.е.
61.	Визначте роки II (Великої) Пелопоннеської війни	431 — 404 pp. до н.е.
62.	В яких роках відбувалася Архідамова війна?	431 — 421 pp. до н.е.
63.	В якому році відбулася битва при Соллії між афінянами та спартанцями?	426 p. до н.е.
64.	В якому році відбулася битва під Амфіполем?	422 p. до н.е.
65.	В якому році був укладений Нікіїв мир?	421 p. до н.е.
66.	В яких роках відбувалася Сицилійська експедиція Афін?	415 — 413 pp. до н.е.
67.	В якому році відбулася битва при Абідосі?	411 p. до н.е.
68.	В якому році відбулася битва при Егоспотамос?	405 p. до н.е.
69.	В яких роках відбувалася Коринфська війна?	395 — 387 pp. до н.е.
70.	В якому році був відновлений II Афінський морський союз?	378 p. до н.е.

71.	В якому році був укладений Антиалкідів мир?	386 р. до н.е.
72.	В якому році відбулася битва при Левктрах?	371 р. до н.е.
73.	В яких роках відбувалася Союзницька війна?	357 — 355 рр. до н.е.
74.	Визначте період правління Філіппа II Македонського	359 — 336 рр. до н.е.
75.	В яких роках відбувалася Священна війна?	355 — 346 рр. до н.е.
76.	В якому році був укладений Філократів мир?	346 р. до н.е.
77.	В яких роках відбувався Коринфський конгрес за участі Філіппа II Македонського?	338 — 337 рр. до н.е.
78.	Визначте період правління Александра Македонського	336 — 323 рр. до н.е.
79.	В якому році був утворений Еллінський союз під егідою Філіппа II Македонського?	337 р. до н.е.
80.	В якому році відбулася битва при р. Гранік між македонцями та персами?	334 р. до н.е.
81.	Коли відбулася битва біля р. Ісса між македонцями та персами?	Осінь 333 р. до н.е.
82.	Визначте дату битви при Гавгамелах?	1 жовтня 331 р. до н.е.
83.	В яких роках відбувся похід Александра в Індію?	327 — 324 рр. до н.е.
84.	В якому році був укладений договір про розподіл імперії Александра Македонського в Трипарадісі?	321 р. до н.е.
85.	В якому році був виданий декрет Полісперхонта?	319 р. до н.е.
86.	В якому році відбулася битва при Іпсі?	301 р. до н.е.
87.	В якому році був укладений мирний договір між Чандрагуптою та Селевком I Нікатором?	305 р. до н.е.
88.	В яких роках відбувалася I Самнітська війна?	(343 — 341 рр. до н.е.).
89.	В яких роках відбувалася II Самнітська війна?	(327 — 304 рр. до н.е.).
90.	В яких роках відбувалася III Самнітська війна?	(298 — 290 рр. до н.е.).
91.	В яких роках відбувалися римсько-епірські війни?	(280 — 275 рр. до н.е.).
92.	Коли відбулася битва Епіру та Риму при Аускулі (Піррова перемога)	(279 р. до н.е.).
93.	Коли було завершено завоювання Римом Італії (захоплення міста Вольсіпні)	(265 р. до н.е.).
94.	Роки I Пунічної війни	(264 — 241 рр. до н.е.).
95.	Роки II Пунічної війни	(218 — 201 рр. до н.е.).
96.	Роки III Пунічної війни	(149 — 146 рр. до н.е.).
97.	Роки життя Ганнібала	(247 — 183 рр. до н.е.).
98.	Коли відбувся Мессанський конфлікт?	(264 р. до н.е.).
99.	Коли відбувалася битва при Егатських островах?	(10 березня 241 р. до н.е.).
100.	Коли відбулася експедиція Гамількара до Іберії?	(237 р. до н.е.)
101.	Коли відбулася битва біля Тразименського озера?	(217 р. до н.е.)
102.	Коли відбулася битва при Каннах?	(216 р. до н.е.).
103.	Коли відбулася битва при Замі?	(202 р. до н.е.).
104.	Роки I Македонської війни	(215 — 205 рр. до н.е.).
105.	Роки II Македонської війни	(200 — 197 рр. до н.е.).
106.	Роки III македонської війни	(171 — 167 рр. до н.е.).
107.	Коли відбулася битва при Кіноскефалах	(197 р. до н.е.).
108.	Роки римсько-сирійської війни	(192 — 188 рр. до н.е.).
109.	Коли відбувся розгром Ахейського союзу	(146 р. до н.е.).
110.	Роки Югуртинської війни	(111 — 105 рр. до н.е.).
111.	Коли відбулася битва при Аравсіоні	(105 р. до н.е.).
112.	Коли відбулася битва при Аквах	(102 р. до н.е.).

113.	Роки Союзницької війни	(91 — 88 pp. до н.е.).
114.	I Мітрідатова війна	(89 — 85 pp. до н.е.).
115.	II Мітрідатова війна	(83 — 81 pp. до н.е.).
116.	III Мітрідатова війна	(74 — 64 pp. до н.е.).
117.	Коли був укладений Дарданський мирний договір?	(85 p. до н.е.).
118.	I Римсько-вірменська війна	(69 — 68 pp. до н.е.).
119.	Коли відбулася битва при Дастирі?	(66 p. до н.е.).
120.	Коли відбулося завоювання Єрусалиму?	(63 p. до н.е.).
121.	Коли відбулася битва при Каррах?	(53 p. до н.е.)
122.	Роки завоювання Галлії Юлієм Цезарем	(58 — 56 pp. до н.е.).
123.	Коли відбувся похід Юлія Цезаря до Британії?	(55 p. до н.е.)
124.	Коли відбувалася війна Юлія Цезаря з Верцінгеторігом	(52 — 51 pp. до н.е.).
125.	Коли відбулася при Фарсали?	(48 p. до н.е.).
126.	Коли був вбитий Юлій Цезар	(44 p. до н.е.).
127.	Роки правління Октавіана Августа	(30 p. до н.е. — 14 p. н.е.).
128.	Коли відбувся похід поход Марка Антонія	(36/35 pp. до н.е.)
129.	Коли відбулася битва при Акції	(31 p. до н.е.).
130.	Роки правління Клавдія Тиберія	14 — 37 pp.
131.	Роки Маркоманських війн	167 — 180 pp.
132.	Роки правління Нерона	54 — 68 pp.
133.	Коли відбувалася Іудейська війна?	66 — 70 pp.
134.	В яких роках відбувалася війна Риму проти Децебала	(85 — 89 pp.).
135.	Визначте роки правління Марка Аврелія	(161 — 180 pp.).
136.	Коли відбувся поділ Римської імперії на Східну та Західну	(395 p.).
137.	Коли була ліквідована Західна Римська імперія	(476 p.)
138.	Період правління візантійського імператора Юстиніана	527 — 565 pp.
139.	В яких роках була утворена держава Сасанідів?	227 — 229 pp.
140.	В якому році відбулося захоплення Візантією держав остготів?	555 p.
141.	Визначте період правління сасанідського шаха Хосрова I Аноширвана	531 — 579 pp.
142.	В якому році був укладений мирний ірано-візантійський договір, за яким візантійці отримали територію Вірменії до о. Ван	591 p.
143.	Визначте період правління візантійського імператора Іраклія II	610 — 641 pp.
144.	В якому році відбулася битва при р. Ярмук між візантійцями та арабами?	636 p. до н.е.
145.	Визначте період правління візантійського імператора Костянтина Багрянородного	913 — 959 pp.
146.	В якому році відбулося визнання Київської Русі Візантією?	860 p.
147.	Визначте період панування в Візантії Македонської династії	867 — 1056 pp.
148.	Період правління в Візантії Василія II Македонського	976 — 1025 pp.
149.	Визначте дату битви при Манцикерті між візантійцями та турками-сельджуками?	19 серпня 1071 p.
150.	Період правління Алексія I Комніна в Візантії	1081 — 1118 pp.
151.	В якому році був укладений мирний договір між	1082 p.

	Алексієм I Комніном та Венеціанською республікою?	
152.	В якому році відбулася битва під Дорилеєм між арміями хрестоносців та турків-сельджуків?	1 липня 1097 р.
153.	В якому році був укладений мирний договір між Алексієм I Комніном та Боемундом Тарентським?	1108 р.
154.	Період правління візантійського імператора Мануїла II Комніна	1143 — 1180 рр.
155.	В якому році відбувся похід Мануїла II Комніна проти іконійського султана Килич-Султана?	1159 р.
156.	В якому році відбувся конфлікт Мануїла II Комніна та Венеціанської республіки?	1171 р.
157.	В якому році відбулося захоплення Константинополю хрестоносцями?	12 — 13 квітня 1204 р.
158.	Визначте дату укладення Німфейського союзного договору між Михаїлом VIII Палеологом та генуезцями	Березень 1261 р.
159.	Визначте дату відродження Візантійської імперії за правління Михаїла VIII Палеолога?	15 серпня 1261 р.
160.	В якому році був укладений договір між Мануїлом Палеологом та турками-османами про васалітет	1379 р.
161.	Визначте дату остаточного знищення Візантійської імперії турками-османами.	29 травня 1453 р.
162.	В якому році була утворена Монгольська держава?	1206 р.
163.	В якому році було утворене вандальське королівство в Північній Африці?	442 р.
164.	В якому році відбулася битва на Каталаунських полях?	452 р.
165.	В якому році було утворене лангобардське королівство?	568 р.
166.	Визначте період правління франкського короля Хлодвіга	486 — 511 рр.
167.	В якому році Хлодвіг завоював Аквітанію?	507 р.
168.	В якому році франки завоювали Бургундію?	534 р.
169.	В якому році Піпін Геристальський став майордомом Франкського королівства?	687 р.
170.	Визначте період правління Карла Мартелла	715 — 741 рр.
171.	В якому році відбулася битва при Пуатьє між франками та арабами?	732 р.
172.	Визначте період правління Піпіна Короткого.	741 — 768 рр.
173.	В якому році Піпін Короткий став франкським королем?	751 — 754 рр.
174.	В якому році була утворена Папська держава?	756 р.
175.	Визначте період правління Карла Великого	768 — 814 рр.
176.	В якому році було ліквідоване Лангобардське королівство?	774 р.
177.	Визначте період франко-саксонських війн	772 — 802 рр.
178.	В якому році відбулася битва при Везері між франками та саксонцями?	782 р.
179.	В якому році Карл Великий приєднав Баварію?	788 р.
180.	Визначте період франко-аварських війн	788 — 803 рр.
181.	В якому році Карл Великий був проголошений імператором	25 грудня 800 р.
182.	В якому році був укладений візантійсько-франкський договір про розподіл територій на Адріатиці та	810 р.

	визнання імператорського титулу Карла Великого?	
183.	Визначте період правління Людовика Благочестивого	813 — 840 рр.
184.	В якому році була укладена Страсбурзька клятва?	840 р.
185.	В якому році був укладений Верденський договір між синами Людовика Благочестивого?	843 р.
186.	В якому році відбулася битва під Кадисією між арабськими та перськими військами?	636 р. до н.е.
187.	Визначте дату битви під Нехавендом між арабами та персами	642 р.
188.	В якому році відбулося перше посольство Мухаммеда до Візантії?	629 р.
189.	В якому році відбулося завоювання Мекки Мухаммедом?	630 р.
190.	В якому році араби-мусульмани підкорили Вавилонію?	637 р.
191.	В якому році була утворена Священна Римська імперія?	962 р.
192.	Визначте період правління Оттона I Людольфінга	936 — 973 рр.
193.	Визначте період правління Оттона III Людольфінга	983 — 1002 рр.
194.	Визначте період правління в Священній римській імперії Франконської (Салічної) династії	1024 — 1125 рр.
195.	Визначте період правління Генріха IV, правителя Священної Римської імперії	1056 — 1106 рр.
196.	В якому році відбувся Вормський конкордат?	1076 р.
197.	В якому році відбувся Латеранський собор, скликаний Папою Григорієм VII?	1076 р.
198.	Коли відбулося покаяння в Каноссі?	Січень 1077 р.
199.	В якому році був укладений Вормський конкордат?	1122 р.
200.	Визначте період правління династії Гогенштауфенів	1138 — 1250 рр.
201.	Визначте період правління Фрідріха I Барбаросси	1152 — 1190 рр.
202.	В якому році була укладена Константська угода між Фрідріхом I Барбаросою та Папою Євгенієм III	1153 р.
203.	В якому році були підписані Ронкальські угоди?	1158 р.
204.	Визначте дату битви при Леньяно	29 травня 1176 р.
205.	Визначте період правління Фрідріха II Гогенштауфена	1220 — 1250 рр.
206.	В якому році був укладений договір між Фрідріхом II Гогенштауфеном та єгипетським султаном про розподіл територій на Близькому Сході?	1229 р.
207.	В якому році Фрідріх II Гогенштауфен коронувався як Єрусалимський король?	1229 р.
208.	Визначте період правління Рудольфа I Габсбурга	1273 — 1291 рр.
209.	В якому столітті утворюється Ганзейський Союз?	XII ст.
210.	В якому році Лівонія була підкорена Тевтонським орденом?	1231 р.
211.	Визначте дату утворення Швейцарського союзу	1291 р.
212.	В якому році відбулася битва при Моргартені між Швейцарським союзом та Священною Римською імперією?	1315 р.
213.	В якому році відбувалася Швабська війна?	1499 р.
214.	В якому році була прийнята Золота булла Священної Римської Імперії	1356 р.
215.	Визначте період правління французького короля Гуго Капета	987 — 996 рр.

216.	Визначте період правління французького короля Людовика VII Капетінга	1137 — 1180 рр.
217.	Визначте період правління французького короля Філіппа II Августа	1180 — 1223 рр.
218.	В якому році був укладений I Шинонський договір між Філіппом II Августом та Генріхом II Плантагенетом?	1189 р.
219.	В якому році був укладений II Шинонський договір між Філіппом II Августом та Іоанном Безземельним?	Вересень 1214 р.
220.	Визначте дату битви при Бувіне	27 липня 1214 р.
221.	Визначте період правління французького короля Людовик IX Капетінга	1226 — 1270 рр.
222.	В якому році був укладений Паризький мирний договір між Людовиком IX Капетінгом та Генріхом III Плантагенетом?	1259 р.
223.	Визначте період правління Філіппа IV Красивого	1285 — 1314 рр.
224.	Визначте дату проведення Тарасконського міжнародного конгресу, який повинен був вирішити сідлійське та арагонське питання?	1291 р.
225.	В якому році відбулася битва при Куртре («битва золотих шпор»)?	1302 р.
226.	Визначте період правління шотландського короля Роберта Брюса	1306 — 1328 рр.
227.	В якому році був укладений Единбурзький договір між Францією та Шотландією?	1328 р.
228.	Визначте хронологічні межі Столітньої війни	1337 — 1453 рр.
229.	Визначте хронологічні межі I етапу Столітньої війни	1337 — 1360 рр.
230.	Визначте хронологічні межі II етапу Столітньої війни	1369 — 1396 рр.
231.	Визначте хронологічні межі III етапу Столітньої війни	1415 — 1420 рр.
232.	Визначте хронологічні межі IV етапу Столітньої війни	1420 — 1453 рр.
233.	Визначте період правління французького короля Філіппа VI Валуа	1328 — 1350 рр.
234.	Визначте дату битви при Слейсі між французькими та англійськими військами	24 червня 1340 р.
235.	Визначте дату битви при Кресі	1346 р.
236.	Визначте дату битви при Пуатьє	19 вересня 1356 р.
237.	Визначте дату укладення миру в Бретиньї	Травень 1360 р.
238.	Визначте період правління французького короля Карла V Мудрого	1364 — 1380 рр.
239.	Визначте дату проведення Амьєнської мирної конференції в ході Столітньої війни	1391 — 1392 рр.
240.	Визначте дату правління короля Англії Генріха V Ланкастера	1413 — 1422 рр.
241.	Визначте дату битви при Азенкурі	24 жовтня 1415 р.
242.	Визначте дату укладення договору в Труа в ході Столітньої війни	21 травня 1420 р.
243.	Визначте дату правління французького короля Карла VII Валуа	1422 — 1461 рр.
244.	Визначте дату звільнення Жанною д'Арк Орлеану від англійської облоги	8 травня 1429 р.
245.	Визначте дату битви при Форміньї між французькими та англійськими військами	10 квітня 1450 р.

246.	Визначте дату битви при Шатільоні між французькими та англійськими військами	16 липня 1453 р.
247.	Визначте період правління французького короля Людовика XI Валуа	1461 — 1483 рр.
248.	В якому році був укладений Конфлонський договір між Людовиком XI Валуа та Карлом Сміливим?	1465 р.
249.	Визначте дату битви при Нансі між бургундськими та швейцарськими військами	Січень 1477 р.
250.	Визначте період проведення I хрестового походу	1096 — 1099 рр.
251.	Визначте період проведення II хрестового походу	1147 — 1149 рр.
252.	Визначте період проведення III хрестового походу	1189 — 1192 рр.
253.	Визначте період проведення IV хрестового походу	1202 — 1204 рр.
254.	В якому році завершилася Реконкіста в Іспанії?	1492 р.
255.	Визначте хронологічні межі Італійських війн	1494 — 1559 рр.
256.	В якому році був укладений I Камбрейський договір між Францією та Священною Римською імперією про утворення антивенеціанської коаліції?	1508 р.
257.	Визначте дату укладення II Камбрейського договору між Францією, Іспанією та Священною Римською імперією	1517 р.
258.	Визначте дату битви при Павії між французькими та імперськими військами	25 лютого 1525 р.
259.	В якому році відбулося укладення III Камбрейського мирного договору між Францією, Імперією, Англією та Савойєю?	1529 р.
260.	Визначте дату битви при Сен-Кантені між іспанською та французькою арміями	10 серпня 1557 р.
261.	Роки правління Філіпа II Габсбурга.	(1556 — 1598 рр.)
262.	Коли був укладений Аугсбургський мирний договір?	(1555 р.)
263.	Коли був укладений мирний договір в Като-Компрезі?	(2 квітня 1559 р.)
264.	Коли відбувалася Нідерландська революція	(1566 — 1608 рр.)
265.	Коли відбулося приєднання Португалії до Іспанії?	(1580 р.)
266.	Коли була розгромлена «Непереможна армада»?	(1588 р.)
267.	Коли відбулася битва при Лепанто?	(1571 р.)
268.	Роки правління Філіпа III Габсбурга	(1598 — 1621 рр.)
269.	Роки правління Франциска I Валуа	(1515 — 1547 рр.)
270.	Роки правління Генріха II Валуа	(1547 — 1559 рр.)
271.	Коли був укладений перший франко-османський договір? (за правління Франциска I Валуа)	Лютий 1535 р.
272.	Роки правління королеви Англії Марії Тюдор	1553 — 1558 рр.
273.	Роки правління королеви Англії Єлизавети Тюдор	1558 — 1603 рр.
274.	Визначте хронологічні межі гугенотських війн в Франції	1562 — 1594 рр.
275.	Роки правління Генріха IV Бурбона	(1589 — 1610 рр.)
276.	Коли був укладений франко-іспанський мирний договір в Вервені?	(2 лютого 1598 р.)
277.	Коли був укладений Другий франко-османський договір (за правління Генріха IV Бурбона)?	(1604 р.)
278.	Роки правління Людовика XIII Бурбона	(1610 — 1643 рр.)
279.	Визначте хронологічні межі знаходження у влади кардинала Ришельє	1624 — 1642 рр.

280.	Визначте хронологічні межі Тридцятирічної війни?	(1618 — 1648 pp.)
281.	Хронологічні межі Чеського періоду Тридцятирічної війни	(1618 — 1623 pp.)
282.	Хронологічні межі Датського періоду Тридцятирічної війни	(1625 — 1629 pp.)
283.	Хронологічні межі Шведського періоду Тридцятирічної війни	(1630 — 1636 pp.)
284.	Хронологічні межі Французько-шведського періоду Тридцятирічної війни	(1635 — 1648 pp.)
285.	Коли був укладений Празький мирний договір між Фердинандом II Габсбургом та курфюрстом Саксонським?	(1635 p.)
286.	Дата укладення Ульчського перемир'я між Баварією та Францією	(1647 p.)
287.	Коли відбулася битва при Рокруа?	(19 травня 1643 p.)
288.	В яких роках відбувалися мирні переговори в Мюнстері?	(1644 — 1648 pp.)
289.	В яких роках відбувалися мирні переговори в Оснабрюці?	(1645 — 1648 pp.)
290.	Коли був укладений Піренейський мирний договір?	(1659 p.)